

**ontwerp-
verkiezings-
programma
Europees
Parlement
1999-2004**

GRIP

OP

EUROOPA

**naar een democratisch
sociale en duurzame Unie**

DIT BORD WORDT
MEDEGEFINANCIERD DOOR
HET EUROPEES FONDS
VOOR
REGIONALE ONTWIKKELING

Inhoud

Inleiding	pagina 4
I Hoofdstuk 1 – Democratisch Europa	
Tekst	pagina 5
Programmapunten	pagina 6
Hoofdstuk 2 – Solidair Europa	
Tekst	pagina 9
Programmapunten	pagina 10
Hoofdstuk 3 – Duurzaam Europa	
Tekst	pagina 13
Programmapunten	pagina 14
Hoofdstuk 4 – Mondiaal Europa	
Tekst	pagina 17
Programmapunten	pagina 18
Verklarende Woordenlijst	pagina 20
II Wijzigingen huishoudelijk reglement	pagina 22

Ten geleide

Deze krant (Congreskrant 1) bevat het materiaal waarmee de voorbereiding van het eerstvolgende GroenLinks Congres begint. Dit Congres wordt gehouden op 5 en 6 februari 1999 te Rotterdam. Het Congres beslaat in totaal vier dagdelen: vrijdagmiddag/avond en zaterdagochtend/middag. Het inhoudelijke hoofdthema van dit Congres is "Europa". De belangrijkste agendapunten zijn:

- vaststelling Europees verkiezingsprogramma
- vaststelling kandidatenlijst Eerste Kamer
- vaststelling kandidatenlijst Europees Parlement
- verkiezing nieuw partijbestuur
- verantwoordingen partijbestuur en fracties
- vaststelling wijzigingsvoorstellen huishoudelijk reglement
- financiën.

In deze krant staan de **amendeerbare teksten** van:

1. De programmapunten uit "Grip op Europa", het ontwerp-verkiezingsprogramma Europees Parlement 1999-2004.

De vaststelling van het verkiezingsprogramma is de bevoegdheid van het Congres, het hoogste orgaan van de vereniging GroenLinks. Dit gebeurt aan de hand van het door het partijbestuur aangeboden ontwerp. De besluitvorming op het Congres gaat over de (genummerde) concrete programmapunten. De besluitvorming gaat niet over de beschouwende teksten: die worden na het Congres geherformuleerd, voorzover de programmapunten inhoudelijk zijn gewijzigd.

2. **Voorstellen** om op vijf punten het **huishoudelijk reglement** te wijzigen. Ook deze voorstellen zijn afkomstig van het partijbestuur en kunnen worden gemaendeerd. Het wijzigen van het huishoudelijk reglement is eveneens een bevoegdheid van het Congres.

De **amenderingsprocedure** gaat nu in. Amendementen mogen worden ingediend door de afdelingen, het partijbestuur, de landelijke categorale groepen en groepen van ten minste vijftien partijleden gezamenlijk. Voor de amendering moeten **amendementsformulieren** worden gebruikt, die op het partijbureau kunnen wor-

den aangevraagd. Eventueel kunnen amendementen ook via e-mail of op een floppy worden aangeleverd, maar dat moet dan wel volgens strikt voorgeschreven uniforme regels, i.v.m. een adequate verwerking op het partijbureau. Ook de instructie voor amendering via e-mail of op floppy kan op het partijbureau worden opgevraagd.

Sluitingsdatum voor het indienen van amendementen is *vrijdag 13 november*. Uiterlijk op die dag moeten amendementen op het partijbureau zijn ontvangen. Na deze datum worden geen amendementen meertoegelaten.

Op *zaterdag 12 december* wordt een 'amendementendag' gehouden, bedoeld voor overleg en afstemming tussen indieners. De congreskrant met alle amendementen verschijnt op *vrijdag 22 januari 1999*.

Louis Vuurboom
secretaris partijbestuur

Verantwoording

Dit ontwerp-verkiezingsprogramma voor het Europees Parlement verschijnt onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur. De definitieve tekst wordt vastgesteld door het Congres op 5 en 6 februari 1999. De Europese verkiezingen vinden plaats op 10 juni 1999.

Het concept voor dit ontwerp-programma is aangeleverd door de programmacommissie. Deze bestond uit Hans Bevers, Nel van Dijk (voorzitter), Kees Kalkman, Farah Karimi, Tim Verhoef en Richard Wouters (secretaris). Zij werden bijgestaan door Dorette Corbey, Ton van Eck (adviseurs) en Marije Cornelissen (logistiek secretaris).

De programmacommissie is in maart begonnen met het uitwerken van een aantal Europese kwesties die door het partijbestuur van groot belang werden geacht. Deze vraagstukken zijn besproken in vier inhoudelijke verkenningen, waaraan telkens tien à twintig deskundigen deelnamen, van binnen en buiten GroenLinks. Deze bijeenkomsten hebben de commissie in staat gesteld haar visie

op belangrijke punten, zoals de Europese criminaliteitsbestrijding en het landbouwbeleid, te herijken en aan te scherpen.

De programmacommissie heeft ook de werkgroep Europa, de adviesraad Europa en de economische commissie geraadpleegd over onderdelen van het Europese beleid. Daarnaast is de commissie te rade gegaan bij individuele leden van werkgroepen binnen GroenLinks, bij specialisten in de Haagse en Brusselse fracties en bij enkele maatschappelijke organisaties en wetenschappers. Naar aanleiding van een oproep in het GroenLinks Magazine heeft een aantal partijleden waardevolle suggesties ingestuurd.

Vervolgens heeft de programmacommissie op 27 juni een adviesronde georganiseerd over haar eerste concept van de beschouwende teksten en programmapunten. De bijeenkomst was aangekondigd in het Magazine en op de digitale discussielijst van GroenLinks. Circa veertig geïnteresseerde en/of deskundige leden hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid om mondeling en

schriftelijk commentaar te geven. Uit de ontvangen kritiek en suggesties trok de programmacommissie, evenals het partijbestuur, de conclusie dat zij op het juiste spoor zat wat betreft de grote lijnen. Maar veel details van haar visies en voorstellen moesten worden aangepast en verduidelijkt. Dat is dan ook gebeurd.

De eindredactie door Hans Schoen heeft de begrijpelijkheid van de teksten verder verhoogd. Helaas is enig Eurologo onvermijdelijk in een Europees programma. De betreffende termen zijn in de tekst gemarkeerd met een sterretje (*) en worden toegelicht in de Verklarende Woordenlijst.

Bij elkaar hebben meer dan honderd personen de programmacommissie met raad en daad bijgestaan. Zij worden hartelijk bedankt. Mede dankzij hun bijdragen heeft het partijbestuur de teksten van de commissie vlot kunnen omzetten in een officieel ontwerp-programma. Een ontwerp dat voldoende prikkelend lijkt om een levendige discussie in de partij uit te lokken in de komende maanden.

Inleiding

GroenLinks streeft in Nederland en Europa dezelfde waarden na: *ecologische duurzaamheid, sociale rechtvaardigheid, internationale solidariteit en culturele openheid.*

De doelstellingen van GroenLinks moeten deels in de Europese arena bevochten worden. Grensoverschrijdende vraagstukken, van milieuvuiling tot belastingontwikking, vragen om een grensoverschrijdende aanpak. Daarbij valt de Europese Unie*, wereldwijd het meest verregaande samenwerkingsverband van staten, niet meer weg te denken. Zonder de EU zouden er geen Europese ondernemingsraden zijn, zou de drijfkracht niet zijn verboden, zouden kartels welig tierden, en zou het met de gelijke behandeling van mannen en vrouwen slechter gesteld zijn.

De EU is echter met haar eenzijdig financieel-economische karakter ook verantwoordelijk voor averechtse ontwikkelingen. In het bevorderen van concurrentie slaagt zij beter dan in het organiseren van solidariteit, duurzaamheid en rechtsbescherming. De politiek in Brussel en in de lidstaten laat zich teveel dicteren door de markt. Die tendens kan niet worden gekeerd door met tomaten en rotte vis te smijten vanachter de Hollandse Waterlinie. Net als het bedrijfsleven, dat al lang internationaal georganiseerd is en een stevig stempel heeft gedrukt op de huidige Unie, zullen groene en linkse krachten zich binnen de Europese instellingen moeten doen gelden.

Tanden laten zien

De waarden waar GroenLinks zich voor inzet zijn pas goed te verwezenlijken als de Europese Unie aan democratie, besluitvaardigheid en geloofwaardigheid wint. Van deze verandering moet een assertieve Europese volksvertegenwoordiging de aanjager zijn. De machtsvorming die burgers weer greep moet geven op de ontzettende krachten van markt en munt, begint in het Europees Parlement*. Op bepaalde terreinen, zoals het milieubeleid, heeft dat parlement al aanzienlijke bevoegdheden.

Het Europees Parlement dat GroenLinks voor ogen staat, maakt optimaal gebruik van deze bevoegdheden. En deinst zonodig ook niet terug voor de zwaarste machtsmiddelen: het verwerpen van de begroting of het wegsturen van de Europese Commissie*. De huidige meerderheid in het parlement schrikt daar helaas keer op keer voor terug. Zoals in 1995, toen de Eurocommissarissen nalieten hun bevoegdheden te gebruiken om de

Franse kernproeven te verbieden. Het Europees Parlement kan aan geloofwaardigheid winnen door vaker de tanden te laten zien.

GroenLinks staat niet alleen met haar opvattingen. We maken deel uit van de meest actieve groepering in het Europees Parlement, de *Groene Fractie*. Hierin zitten afgevaardigden van groene partijen uit negen lidstaten. De Groene Fractie slaagt er regelmatig in een meerderheid van het Europees Parlement op sleeptouw te nemen, bijvoorbeeld bij het afdwingen van voorschriften voor schonere auto's en brandstof. De fractie werkt nauw samen met de Europese milieubeweging en andere maatschappelijke organisaties, met de groene vertegenwoordigers in de nationale parlementen, en met de Europese Federatie van Groene Partijen, die dertig partijen uit West- en Oost-Europa omvat. Sinds groene partijen in verschillende Europese landen regeringsmacht hebben verkregen, telt de Groene Fractie ook enkele bondgenoten in de Raad van Ministers*, de machtigste instelling van de EU. Groene parlementariërs en ministers proberen samen de Brusselse besluiten in de goede richting te sturen. Helaas kent Den Haag vandaag nog geen Europese tegenhanger, een *Brussel Deze Week*, dat de ingewikkelde politieke strijd in en tussen de Europese instellingen inzichtelijk maakt voor de Nederlandse burger.

Schandalen

De Europese volksvertegenwoordiging laat zich te vaak wegzetten als een schertsparlement. In de afgelopen jaren regen de schandalen zich aan: dubbele pensioenen, royale reiskostenvergoedingen, dure parlementsgebouwen, familieleden op de loonlijst, massale afwezigheid bij stemmingen. Veel Europeesparlementariërs hebben er alles aan gedaan om een kiezersboycot over zich af te roepen.

GroenLinks heeft een aantal misstanden publiekelijk aan de kaak gesteld. Vanuit de opvatting: liever de vuile was buiten dan het deksel op de beerput. Daarmee zijn resultaten geboekt. Zo is de aangekondigde *anticumulatiewet* ter afroaming van de dubbele pensioenen van sommige Nederlandse Europeesparlementariërs het gevolg van een door de Tweede Kamer aangenomen motie-Rosenmöller. En zo heeft het Europees Parlement besloten om afgevaardigden die te vaak verstek laten gaan bij stemmingen, de helft van hun presentiegeld te onthouden. De deelname aan

stemmingen is daardoor toegenomen, en daarmee ook de invloed van het Europees Parlement. Want om Europese wetsvoorstellen te amenderen, moet de helft van alle Europeesparlementariërs vóór stemmen. Dat lukt niet als veel parlementariërs spijbelen.

Toch valt er nog veel te verbeteren aan de parlementaire zeden in Brussel en Straatsburg. Dit programma bevat dan ook een *hervormingsplan* voor het Europees Parlement. Juist omdat we het democratisch gehalte van de EU stevig willen opkrikken, moet de Europese volksvertegenwoordiging beter gaan functioneren.

Kritisch en opbouwend

GroenLinks wil ook de komende vijf jaar haar stem laten gelden in het Europees Parlement, voor een democratisch, groen en sociaal Europa. Het saboteren van verdere Europese eenwording is geen verstandige inzet. Daarmee worden neo-liberale krachten in de kaart gespeeld, voor wie de EU wel ongeveer af is nu de grote gemeenschappelijke markt en binnenkort ook de *Euro* een feit is. Als de Europese samenwerking stilvalt, blijven de multinationale bedrijven in staat nationale overheden tegen elkaar uit te spelen, ten koste van sociale voorzieningen en milieu. De komst van de Euro verscherpt de concurrentie tussen de EU-landen om investeringen en banen. Om te voorkomen dat deze wedloop een race naar de bodem van de beschaving wordt, is een stevig Europees sociaal en milieubeleid nodig.

GroenLinks is in tegenstelling tot de andere grote partijen in Nederland niet geneigd alle Brusselse compromissen te slikken. GroenLinks stemde zowel in het Europees Parlement als in de Eerste en Tweede Kamer tegen het Verdrag van Maastricht*, tegen de oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), tegen Europol. Niet uit weerzin tegen het opgeven van nationale soevereiniteit, maar omdat ook voor internationale organisaties zorgvuldige en democratische spelregels moeten gelden. Het Europa van markt en munt (Maastricht) kan niet zonder harde afspraken over de bescherming van mens en milieu. Sociale en milieunormen mogen niet worden opgeofferd aan de vrijhandel (WTO). De oprichting van een Europese politie-informatiedienst (Europol) die zich aan parlementaire en rechterlijke controle onttrekt is een aangekondigde justitiële ontsporing.

GroenLinks wil een constructieve en kritische bijdrage leveren aan een

beter Europa. We streven naar een democratische Unie met een daadkrachtig sociaal en milieubeleid en een gemeenschappelijke aanpak van mondiale vraagstukken. Zo'n politieke volwaardige unie is jarenlang gefrustreerd door het gekrakeel over de Euro. In de aanloop naar de Top van Amsterdam (juni 1997) hadden de leiders van de lidstaten het te druk met pogingen om zichzelf de muntunie binnen te bezuinigen en anderen eruiten te houden. Mede daarom werd het Verdrag van Amsterdam* een mislukking. De roep om een beter Verdrag vindt inmiddels breed gehoor in Europa. Een nieuw Europees Verdrag wordt als het aan GroenLinks ligt een belangrijke inzet van de Europese verkiezingen.

GroenLinks wil tegelijk de uitbreiding van de EU voortvarend ter hand nemen. Er ligt een historische kans om de deling van Europa definitief te overwinnen. De toetreding van voormalige Oostbloklanden en de komst van de Euro vergen een grotere Europese solidariteit. Het is logisch dat daarbij de sterkste schouwers de zwaarste lasten dragen. GroenLinks wenst immuun te blijven voor het virus van het populistische *geld-teruggeroep* dat de Nederlandse regering besmet heeft. Meer stabiliteit en veiligheid in een grotere en hechtere Unie is zowel een Europees als een Nederlands belang. Dat kan niet op een koopje.

10 juni kunt u kiezen voor een Europese Unie die haar sociale en ecologische tekort aanzuivert, die het democratisch gat dicht, die de afstand tot de burger verkleint. Een Unie die de problemen aanpakt die we als Europeanen gezamenlijk moeten oplossen, maar zich niet mengt in zaken die even goed of beter nationaal zijn te regelen. U mag erop rekenen dat met uw steun GroenLinks zich ook de komende vijf jaar voor zo'n Unie zal inspannen, desnoods tegen de stroom in.

Hoofdstuk 1

Democratisch Europa

Van de optiehandel tot de huwelijksmarkt, van de menukaart tot het zenderaanbod, de grenzen tussen staten vervagen. De wereldeconomie en de besluitvorming in internationale organisaties werken steeds sterker door in ons dagelijks leven. Het is tijd dat ook democratie, rechtsstaat en burgerschap een grensoverschrijdende dimensie krijgen. Deze uitdaging is het meest acuut in de Europese Unie*, waar de douaniers aan de binnengrenzen verdwenen zijn en waar een machtige bovennationale bestuurslaag is geschapen.

De EU is een experiment. De economische samenwerking werd na de Tweede Wereldoorlog ingezet om een nieuwe massaslachting te voorkomen. Tegenwoordig bereiden de landen van West-Europa zich niet langer voor op gewapende strijd met elkaar. In zoverre is het Europese experiment geslaagd.

De economische samenwerking heeft haar eigen dynamiek. Elke afspraak schept nieuwe problemen die om een gezamenlijk antwoord vragen. Dit heeft tot een proces van vrijwillige integratie geleid dat zijn weerga niet kent. Een steeds hechtere aansluiting van steeds meer landen met uiteenlopende culturen en tradities. De EU telt inmiddels vijftien lidstaten, met 380 miljoen inwoners. Eén op de drie nationale wetten vindt zijn oorsprong in Brussel.

Democratisch tekort

Is teloorgang van democratie het offer voor deze schaalvergroting? Niet als dankzij de Europese samenwerking de democratische keuzevrijheid groter wordt. Wanneer landen samenwerken kunnen politieke keuzes gemaakt worden die voor individuele landen steeds moeilijker te maken zijn. De nationale politiek ziet haar beleidsruimte immers verkleind worden door een steeds mondialere markt. De anonieme krachten van de markt hoeven, in tegenstelling tot gekozen politici, aan niemand verantwoording af te leggen. Dat pleit voor democratische besluitvorming op een niveau waar de politiek het primaat kan heroveren. De EU dankt nog steeds het overgrote deel van haar welvaart aan de handel binnen en tussen haar lidstaten. Zij kan dus grenzen stellen aan de markt.

De inbreng van burgers in bovennationale besluitvorming is afhankelijk van de wijze waarop deze georganiseerd is. Hier behoeft het Europese experiment dringend verbetering, wil het niet vastlopen in een legiti-

teitscrisis. De EU is niet zomaar een internationale organisatie; zij krijgt steeds meer het karakter van een staat. De bij een democratische rechtsstaat horende scheiding der machten – waarborg tegen wanbestuur – blijft echter uit. De regeringen van de lidstaten houden vast aan een belangrijk deel van de wetgevende én uitvoerende macht, in de Raad van Ministers*. Nationale parlementen, die slechts één van de vijftien ministers kunnen aansturen, hebben vaak het nakijken, zeker als de Raad bij gekwalificeerde meerderheid* stemt. Het Europees Parlement* heeft nog lang niet bij alle onderwerpen afdoende wetgevende en controlerende bevoegdheden. Op omvangrijke en gevoelige beleidsterreinen, zoals landbouw en asiel, heeft tegenwoordig geen enkele Europese of nationale volksvertegenwoordiger meer greep. Dit 'democratisch gat' lijkt de nationale regeringen wel goed uit te komen.

Het Europees Parlement wordt bij het opeisen van meer macht gehinderd door een chronisch gebrek aan gezag. Parlementair wangedrag zet de Europese democratie op het spel. Vandaar de urgentie van een ingrijpende hervorming. Veel maatregelen kan het parlement zelf nemen. Voor andere maatregelen is medewerking van de lidstaten nodig. Zij dienen het parlement niet langer te veroordelen tot

een bestaan van reizend circus tussen Brussel en Straatsburg. De nationale regeringen moeten een echt Europees kiesstelsel vaststellen. GroenLinks kan dan met *Die Grünen, Les Verts* en andere bondgenoten één internationale lijst opstellen, op basis van het gemeenschappelijke programma. *Europese* volksvertegenwoordigers die alleen in hun vaderland verantwoordelijkheid hoeven af te leggen, dat wringt. Daardoor krijgt niet zelden het platte nationale eigenbelang de overhand boven een afgewogen Europese visie.

Civiele samenleving

Voor GroenLinks is meer parlementaire invloed een harde voorwaarde voor meer Europees beleid. Democratie is uiteraard breder dan de formele macht van volksvertegenwoordigers. Van groot belang is ook de invloed die actieve burgers kunnen uitoefenen op de besluitvorming. Gelukkig organiseren steeds meer *niet-gouvernementele organisaties* (NGO's)* zich Europees. Zij vormen internationale samenwerkingsverbanden en overwinnen zo het *Kafka-in-Brussel*-gevoel. Hun vertegenwoordigers lopen het Europees Parlement plat en vinden ingangen bij de Europese Commissie*. Sommige NGO's gaan rechtstreeks in gesprek met hun tegenstrevers, zoals de milieubewe-

ging en de Europese werkgeversclubs. Zo ontstaat langzaam maar zeker een Europese *civiele samenleving**.

Als de ware Europeanen al bestaan, dan zijn het de burgers uit verschillende landen – allen met hun nationale eigenaardigheden – die gezamenlijke belangen formuleren en anderen willen overtuigen. Zelfs al verenigen zij zich onder het motto *EU-rot-op*, dan krijgen zij tegen wil en dank toch een Europese identiteit. Een identiteit die ontstaat uit een gedeelde visie op de toekomst van Europa en uit gezamenlijke inspanningen om deze visie verwerkelijk te maken door zich tegen de Europese instituties aan te bemoeien. Het Europese burgerschap, zo gedefinieerd, sluit niemand uit. Ook wie geen Uniepaspoort bezit of geen deel heeft aan het christelijk erfgoed, kan Europeaan zijn.

Openbaarheid

Wie zich met de EU wil bemoeien stuit vaak op geheimhouding. De toegang tot officiële documenten is beperkt. De Raad van Ministers maakt wetten achter gesloten deuren. Deze achterkamertjespolitiek vergroot de informatiekloof. Er moet snel een wet komen die de Europese instellingen openbaarheid van bestuur voorschrijft. Openbaarheid is de beste garantie tegen dominante lobby's en

FOTO GROENE FRACTIE EP

wanbeheer. Politici en ambtenaren moeten zich in de gaten gehouden weten. Open besluitvorming, toegankelijk voor pers en publiek, vergroot bovendien de legitimiteit van het Europese bestuur. Niets zaait meer Eurosceptis dan een politiek die burgers verrast met voldongen feiten.

Rechtsgemeenschap

Lopen de wetgevende en uitvoerende macht door elkaar in de EU, de rechtsprekende macht is nog onvolledig ontwikkeld. De lidstaten houden de roegang van individuen tot het Europees Hof van Justitie* beperkt op de terreinen waar rechterlijke controle van het grootste belang is, soms zelfs van levensbelang. Dat geldt voor het asielbeleid en voor de justitie- en politiewerking. Daarbij komt dat de ingezetenen van de EU zich nog steeds niet kunnen beroepen op een Europese grondwet. Het Unieburgerschap uit het Verdrag van Maastricht* blijft een lege huls, zolang het nauwelijks meer, soms zelfs minder rechten biedt dan vijftig jaar geleden al in het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens* zijn vastgelegd.

Niet alleen burgers hebben er belang bij om rechten te kunnen inroepen tegen de Europese instellingen. Ook de lidstaten, zeker de kleinere zoals Nederland, zijn gebaat bij een Europese rechtsgemeenschap, waarin democratische spelregels en niet machtsverschillen tussen staten de doorslag geven bij conflicten.

Subsidiariteit

Tot die spelregels behoort het *subsidiariteitsbeginsel*: de EU bemoeit zich niet met zaken die even goed of beter geregeld kunnen worden op een lager niveau. Cultuurbeleid is daarvan een schoolvoorbeeld. Toch blijken ook voor het behoud van deze bij uitstek nationale bevoegdheid afspraken nodig op Europees niveau. Bijvoorbeeld om te voorkomen dat commerciële omroepen zich in het nabije buitenland vestigen teneinde de Nederlandse reclameregels te omzeilen. Of moeten we die reclameregels Europees vaststellen? Dit voorbeeld laat zien dat de invulling van 'subsidiariteit' zelden zwart-wit is en vaak inzet zal zijn van politieke strijd.

GroenLinks kiest voor een bevoegdheidsverdeling die het handelingsvermogen van de politiek versterkt op alle niveaus, van lokaal tot Europees. Daarvoor zijn vaak Europese afspraken nodig. Die regels dienen een gemeenschappelijke bodem van beschaving en bescherming te definiëren. Een aanpak die reeds gevolgd wordt bij de Europese sociale wetgeving. Minimumnormen dus, geen maxima. Niet teveel ontspanningsclausules, geen overbodige details. Dergelijke regels moeten democratisch totstandkomen en per referendum kunnen worden wegge-

stemd. Zo krijgen burgers weer wat te kiezen in Europa.

Fort Europa

De vrijheid om te reizen naar een ander land, en daar te wonen en werken, is bijna een grondrecht geworden in de EU. Een Europeaan die grenzen passeert geldt als voorbeeldig Unieburger. Wie dat echter zonder Uniepaspoort doet, wordt haast als misdadiger behandeld. Eendrachtig bouwen de lidstaten aan Fort Europa. Voor personen althans, want voor mondiaal verkeer van goederen, diensten en kapitaal ijvert de EU wél enthousiast.

Deze tegenspraken zullen op den duur onhoudbaar blijken. De toename van transport- en communicatiemogelijkheden zet wereldwijd mensen in beweging. Sommigen verlaten noodgedwongen hun geboortegrond, als gevolg van armoede, mensenrechtenschendingen, oorlogen en milieurampen. Misstanden waar Europa – mild geformuleerd – te weinig aan doet. Het welvarende Europa is

dan ook al lang een immigratieregio. Daar doet het restrictieve toelatingsbeleid weinig aan af. Het creëert wel een onderklasse van illegalen en volle asielzoekerscentra, door andere toegangswegen af te sluiten. Legale migranten worden weerhouden van terugkeer naar hun moederland, want eens buiten is altijd buiten. Dit beleid roept zijn eigen onbeheersbaarheid op.

Struisvogelpolitiek dient plaats te maken voor een bewust immigratiebeleid. Daarbij horen politieke vluchtelingen voorrang te blijven genieten. Het internationale Vluchtelingenverdrag van 1951 geeft aan hen die vervolgd worden een krachtige aanspraak op bescherming. Helaas heeft de Europese samenwerking tot nu toe vooral gediend als legitimatie voor pogingen van lidstaten om zich te onttrekken aan de plicht tot zorgvuldige toetsing van elk asielverzoek. Midden- en Oost-Europa en zelfs Turkije zijn ingeschakeld als buffer tegen vluchtelingen. Daarentegen zijn voorstellen voor gemeenschappelijke

minimumnormen, mede door het unanimitetsvereiste in de Raad, uitgekleeft tot geen enkele lidstaat zich er meer een buil aan kon vallen. Nog steeds scherpen regeringen beurteelings hun beleid aan om vooral niet gastvrijer te zijn dan de buurlanden.

Het Verdrag van Amsterdam* geeft aan het Europees asiel- en migratiebeleid een bindend karakter. Maar de gebruikelijke *checks and balances* zijn weggelaten. Nog altijd dreigt in het geheime ministersoverleg de minst humane lidstaat de Europese norm te stellen. De Europarlementariërs zouden geen genoegen moeten nemen met een rol aan de zijlijn. Zij kunnen hun zeggenschap over de EU-begroting inzetten om een Europees Fonds voor Vluchtelingen af te dwingen, een eerste stap naar Europese solidariteit.

Een tweede groep migranten die voorrang verdient zijn de (toekomstige) partners en kinderen van migranten die hier al legaal verblijven. De lidstaten zijn immers door mensenrechtenverdragen gebonden aan eer-

Programmapunten

A Democratie en rechtsstaat

- A 1** De lidstaten herzien vóór 2002 het Verdrag van Amsterdam, om de Unie beter voor te bereiden op de uitbreiding. Het nieuwe EU-verdrag vergroot democratie, rechtsstatelijkheid, openbaarheid, doelmatigheid en doortastendheid op de beleidsterreinen waarvoor de EU bevoegd is. Europees Parlement, nationale parlementen en maatschappelijke organisaties krijgen een rol bij de verdragsherziening. De uitslag van een EU-wijd referendum over het nieuwe verdrag bepaalt of de nationale ratificatieprocedures in werking worden gezet.
- A 2** Het Europees Parlement krijgt:
- medebeslissingsrecht* bij alle wetgeving in de eerste pijler*;
 - grotere controle over andere besluiten van Raad en Commissie en over de EU-organen, waaronder de Europese Investeringsbank en Europol;
 - het recht van amendement over de gehele EU-begroting;
 - initiatiefrecht en een versterkt enquêterecht;
 - het recht om Commissarissen individueel te benoemen en te ontslaan.
- A 3** Openbare besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid wordt regel in de Raad.
- A 4** De uitvoerende bevoegdheden van de Raad verschuiven geleidelijk naar de Europese Commissie.
- A 5** Het Europees Hof van Justitie krijgt volledige rechtsmacht over de uitleg van alle wetten, besluiten en verdragen van de EU.
- A 6** De Europese Rekenkamer krijgt meer controlebevoegdheden, waaronder het recht op inzage in boekhouding en archieven van alle uitkeerders en ontvangers van EU-subsidies en het recht om nationale rekenkamers aan te sturen in de strijd tegen fraude en verspilling.
- A 7** De bestaande voorwaarden voor vorming van een kopgroep van lidstaten worden aangevuld met een verplichting tot steun aan lidstaten die wel willen maar niet kunnen deelnemen. Invoering van een instemmings- en begrotingsrecht voor het EP ten aanzien van kopgroepsvorming draagt ertoe bij dat hier-

toe pas wordt overgegaan nadat een uiterste inspanning is gepleegd om eenstemmigheid te bereiken in de Raad.

- A 8** De EU respecteert het subsidiariteitsbeginsel. EU-wetgeving krijgt zoveel mogelijk een minimumkarakter en bevat geen overbodige details.

B Europees burgerschap

- B 1** Het EU-verdrag wordt omgevormd tot een Europese grondwet. Deze geeft nadere invulling aan de rechten van ingezetenen en aan het Unieburgerschap. Daartoe worden in het Verdrag vastgelegd:
- de bescherming van grondrechten, gebaseerd op en minstens gelijkwaardig aan het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens, alsmede het Sociaal Handvest;
 - een anti-discriminatiebepaling met rechtstreekse werking die discriminatie naar geslacht, seksuele voorkeur, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, leeftijd of handicap expliciet verbiedt maar de lidstaten alle ruimte laat om positieve actie te voeren voor groepen op achterstand;
 - het recht voor NGO's om bij het Hof op te komen tegen onwettige handelingen of nalatigheid van Europese instellingen;
 - de mogelijkheid van EU-wijde correctieve referenda;
 - het recht voor onderdanen van derde landen om het Unieburgerschap te verkrijgen na vijf jaar legaal verblijf in de EU en, voor hun kinderen, bij geboorte in de EU;
 - actief en passief kiesrecht op alle niveaus voor EU-burgers en derdelanders in de lidstaat waar zij (legaal) verblijven.
- B 2** Het vrij verkeer van personen en werknemers gaat ook gelden voor legaal in de EU verblijvende onderdanen van derde landen.
- B 3** Het recht op toegang tot informatie krijgt gestalte in een Europese Wet Openbaarheid van Bestuur. Deze legt alle EU-instellingen en -organen een actieve

biediging van het gezinsleven.

Tot slot zijn er de arbeidsmigranten. Ook in tijden van grote werkloosheid is het niet verstandig de voordeur dicht te gooien voor allen die geen manager of profvoetballer zijn. Het is een illusie te denken dat ze dan de achterdeur van het rijke Europa niet vinden. Bovendien is nog lang geen sprake van één Europese arbeidsmarkt. Een teveel aan arbeidskrachten in het ene land kan samengaan met tekorten elders. Het ligt dan voor de hand om een bepaald aantal immigranten van buiten de EU toe te laten. Zij zouden, gedurende een gelijke periode als burgers uit andere EU-landen, de kans moeten krijgen om in hun eigen bestaan te gaan voorzien. Om een toelatingsvolume te bereiken dat legale arbeidsmigratie tot een interessante optie maakt, moet zo'n immigratiebeleid op Europees niveau beginnen.

Verdragsstop

Is het Europa zonder binnengrenzen een ideale voedingsbodem voor

georganiseerde criminaliteit? Aard en omvang van de grensoverschrijdende misdaad zijn nog zelden onderzocht, maar dat heeft de EU-lidstaten niet weerhouden van fanatieke justitiële verdragenmakerij. Elke regering zet tijdens haar halfjaarlijkse voorzitterschap van de Unie nieuwe initiatieven op de rol die bewijzen dat zij *tough on crime* is. Daardoor is in de *derde pijler** van de EU een woud van elkaar overlappende verdragen gegroeid. Niemand weet in hoeverre ze de justitie en politieverwerking daadwerkelijk bevorderen. De meeste verdragen zijn namelijk nog niet eens in werking getreden. De lidstaten zijn zo druk met het maken van weer nieuwe verdragen dat hun geen tijd rest voor de parlementaire goedkeuring van wat al getekend is.

Bij het sluiten van nog meer verdragen lijken vooral criminelen gebaat. De instanties die met opsporing en vervolging zijn belast zien door de bomen al lang het bos niet meer. Het beste wat de EU kan doen voor politiemensen, officieren van justitie en

rechters, is hen vertrouwd laten raken met de bestaande mogelijkheden voor grensoverschrijdende samenwerking.

Het is dan ook tijd voor een strafrechtelijke *verdragsstop*. Een uitzondering maakt GroenLinks voor verdragen die de rechten van verdachten waarborgen. Hiervoor heeft de Raad van Ministers tot nu toe een blinde vlek gehad. Bij het Europees Hof van de Rechten van de Mens* kunnen verdachten alleen een klacht indienen tegen individuele staten, niet tegen samenwerkende staten en Europese organen als Europol. Een dergelijk verdrag dient ook vast te leggen wanneer buitenlandse politie- en justitiefunctionarissen moeten getuigen in strafzaken. Zolang zij daartoe niet verplicht zijn, kan de Europese samenwerking worden misbruikt voor het witwassen van onrechtmatig verkregen bewijs.

De hierboven geschetste samenwerking blijft *intergouvernementeel*, een verantwoordelijkheid van nationale regeringen die keer op keer be-

palen welke afspraken zij willen maken. Rechterlijke controle door het Hof is nodig voor een eenduidige naleving van de afspraken en voor de rechtszekerheid van individuen. De democratische controle valt in deze EU-pijler vooral toe aan nationale parlementen. Waar de controlemogelijkheden van nationale parlementen echt tekortschieten, moet het Europees Parlement een rol krijgen. Dat geldt voor Europol, de Europese politie-informatiedienst die nu in een democratisch vacuüm opereert, maar wel steeds meer taken toegeschoven krijgt.

Geen nieuwe scheidslijnen

De EU legt in de toetredingsonderhandelingen met de kandidaat-lidstaten zware nadruk op de strijd tegen criminaliteit. De ontwikkeling van de rechtsstaat in Midden- en Oost-Europa mag echter niet alleen worden afgemeten aan de misdaadbestrijding. Het ultieme toelatingscriterium voor nieuwe lidstaten vormen de

informatieplicht op, onder meer via Internet, en bindt geheimhouding van informatie aan strikte voorwaarden.

- B 4** De Commissie consulteert, voorafgaand aan beleidsinitiatieven, alle relevante NGO's die op Europese schaal georganiseerd zijn. Zij maakt openbaar welke organisaties zij geconsulteerd heeft. Indien nodig subsidieert de Commissie haar kritici.
- B 5** Alle belanghebbenden, ongeacht staatsburgerschap of woonplaats, krijgen het recht om deel te nemen aan inspraak- en bezwaarschriftprocedures.
- B 6** Er komt een Europees offensief tegen racisme op basis van het anti-discriminatie-artikel van het Verdrag van Amsterdam. Dit artikel wordt tevens gebruikt om discriminerende bepalingen voor bijvoorbeeld homoseksuelen en ouderen uit de bestaande EU-regelgeving te schrappen.

C Hervorming Europees Parlement

- C 1** Het EP gaat werken aan herstel van geloofwaardigheid door:
 - a) strikt te controleren of de leden hun onkostenvergoedingen gebruiken voor de beoogde doelen, reiskostenvergoedingen te baseren op werkelijk gemaakte kosten en presentiegelden nadrukkelijk te koppelen aan deelname aan hoofdelijke stemmingen en vergaderingen;
 - b) statistieken te publiceren die inzicht geven in de aanwezigheid en stemmingsdeelname van elk lid;
 - c) het particulier pensioenfonds voor de leden niet langer te subsidiëren;
 - d) in haar voorstel aan de Raad voor een eenvormig *statuut* voor alle Europarlementariërs af te zien van opwaartse harmonisatie* van inkomen en oudedagsvoorziening, en dubbelmandaten* te verbieden;
 - e) justitiële verzoeken om opheffing van de onschendbaarheid van leden alleen naast zich neer te leggen wanneer deze duidelijk politiek gemotiveerd zijn;
 - f) zijn voorzitter, ondervoorzitters en quaestoren* afzetbaar te maken;
 - g) beperkingen voor de toegang van media tot het

parlement op te heffen;

- h) het aantal woordvoerders per fractie te beperken en interrupties toe te staan, opdat de debatten levendiger worden;
- i) het instrument van de motie van afkeuring tegen een individuele Commissaris te introduceren in zijn Reglement;
- j) nationale parlementariërs spreekrecht te geven bij commissievergaderingen, en nationale parlementen te verzoeken om eenzelfde recht voor Europarlementariërs.
- C 2** De Raad en de lidstaten werken mee aan de hervorming van het EP, onder meer door:
 - a) bij de begrotingsonderhandelingen aan te dringen op een soberder declaratieregime;
 - b) een eenvormige procedure voor de Europese verkiezingen vast te stellen, met Europese kieslijsten en op basis van evenredige vertegenwoordiging, zonder kiesdrempels;
 - c) het Verdrag van Amsterdam te wijzigen opdat het EP het recht krijgt zijn eigen vestigingsplaats te kiezen.

D Asiel en immigratie

- D 1** Het Vluchtelingenverdrag is maatgevend voor het EU-asielbeleid. Gemeenschappelijke minimumnormen en onderlinge steun zetten een rem op de beleidsconcurrentie tussen de lidstaten.
- D 2** In een nieuw EU-verdrag wordt het Vluchtelingenverdrag toegevoegd aan de grondbeginselen van de Unie. Het Europees Hof van Justitie kan asielmaatregelen hieraan toetsen. Het *Aznar-protocol**, dat de toegang tot de asielprocedure voor EU-burgers beperkt, wordt geschrapt.
- D 3** Bij de eerstvolgende herziening van de besluitvorming gaat de Raad over tot stemming bij gekwalificeerde meerderheid, krijgt het EP medebeslissingsrecht en krijgt het Hof volledige rechtsmacht. De capaciteit van het Hof wordt versterkt om de toegang te versnellen.
- D 4** De Raad trekt de resoluties over *veilige landen* en *veilige derde landen* in. De in de Overeenkomst

van Dublin neergelegde waarborg dat minstens één lidstaat een asielerzoek inhoudelijk toetst wordt waargemaakt. Alleen bij gegronde vermoedens dat een asielerzoek reeds in een andere lidstaat een asielerzoek heeft ingediend, worden zijn of haar vingerafdrukken genomen en geregistreerd in het *Eurodac*-systeem. Gezinsleden krijgen het recht zich te herenigen en in hetzelfde land de asielprocedure te doorlopen.

- D 5** Er komt een Europees Fonds voor Vluchtelingen, dat de kosten die lidstaten maken voor opvang van asielerzoekers gedeeltelijk compenseert uit de EU-begroting. Midden- en Oost-Europese landen krijgen hulp bij het verbeteren van asielprocedures en opvang. Ook Derde-Wereldlanden komen in aanmerking voor EU-steun, ten behoeve van een behoorlijke opvang van vluchtelingen in de eigen regio.
- D 6** De EU stelt bindende minimumnormen voor de kwaliteit van de asielopvang. Asielzoekers krijgen het recht om te leren en te werken.
- D 7** EU-normen voor de erkenning van vluchtelingen zijn louter aanvullend op het Vluchtelingenverdrag en het handboek van de VN-vluchtelingenorganisatie (UNHCR). Zij leggen bijvoorbeeld vast dat ook seksuele voorkeur of overtreding van seksespecifieke normen tot een gegronde vrees voor vervolging kunnen leiden.
- D 8** Ontheemden wier asielerzoek is afgewezen maar die niet kunnen worden teruggestuurd vanwege een onveilige situatie in hun land hebben recht op leren en werken; na drie jaar komen zij in aanmerking voor een permanente verblijfsvergunning.
- D 9** Er komt een onafhankelijk Europees informatiecentrum voor het asielpbeleid. Dit stelt op basis van toetsbare gegevens uit zoveel mogelijk verschillende bronnen openbare rapportages op over herkomstlanden van asielerzoekers.
- D 10** De EU stelt minimumnormen teneinde het recht van legaal verblijvende dertelenders op gezinshereniging en gezinsvorming te garanderen.
- D 11** De EU bevordert remigratiegerelengingen met een terugkeeroptie voor spijtoptanten.

mensenrechten. Ook de gelijke behandeling van mannen en vrouwen behoort tot de EU-grondrechten, waarop nieuwkomers niet mogen afdingen. Bij de interne markt*, de Euro of zelfs milieuwetten zijn overgangstermijnen denkbaar, met de rechtsstaat echter valt niet te marchanderen. De vele eisen die de EU stelt aan nieuwe leden vergen een forse investering in de opbouw van instituties, van competente rechtbanken tot ziekenfondsen: Als de EU deze niet met geld en menskracht ondersteunt, dreigen veel rechten en regels een dode letter te blijven.

De rechtsstatelijke en democratische gebreken in eigen huis bezorgen de EU een geloofwaardigheidsprobleem in de onderhandelingen met de kandidaat-lidstaten. Het wordt nog erger als de EU fundamentele rechten gaat onthouden aan de nieuwe Unieburgers. Er gaan steeds meer stemmen op om het vrij verkeer van werknemers nog maar een tijdje op te schorten, uit vrees voor een invasie van werkzoekenden uit het oosten.

De EU kan het niet maken om de kandidaat-lidstaten wel de lasten van het lidmaatschap op te leggen, in de vorm van talrijke, soms pijnlijke aanpassingen, maar hun de lusten te onthouden. Zonder voldoende wederkerigheid en steun groeit het risico dat het uitbreidingsproces mislukt. De Unieburgers-in-spe kunnen zo de buik vol krijgen van de EU-dictaten, dat zij toetreding op het *moment suprême* per referendum verwerpen.

Dat zou een trieste uitkomst zijn. Veiligheid, milieu en welvaart, in West en Oost, zijn gebaat bij het uitgommen van de scheidslijn die de Koude Oorlog door Europa heeft getrokken. Het valt dan ook te betreuren dat de EU slechts met vijf van de tien Midden- en Oost-Europese kandidaten onderhandelingen heeft geopend. Tussen de koplopers (Estland, Hongarije, Polen, Slovenië, Tsjechië) en de achterblijvers (Bulgarije, Letland, Litouwen, Roemenië, Slowakije) dreigt een nieuwe scheidslijn te ontstaan. Met de laatste groep landen – Slowakije is een twijfelgeval, zolang

de staatsinrichting daar dictatoriale trekken vertoont – dienen duidelijke afspraken te worden gemaakt over hun toetredingspad. Zij moeten een gelijke aanspraak krijgen op EU-steun, alleen al omdat hun vage toetredingsperspectief het aantrekken van particuliere investeringen bemoeilijkt.

GroenLinks wil fors investeren in de uitbreiding, politiek en financieel. Maar dan nog moeten we erkennen dat de EU op afzienbare termijn geen onbeperkt aantal nieuwe leden kan opnemen. Zij zou haar eigen verdiensten teniet doen en vervallen tot een vrijhandelszone. Met landen als Rusland en Oekraïne moet de EU andere vormen van samenwerking ontwikkelen. Afspraken over toegang tot de interne markt, economische steun en vergemakkelijking van personenverkeer dienen te voorkomen dat de Muur elders weer wordt opgetrokken.

De EU kan beter nieuwe leden opnemen naarmate haar lidstaten een democratischer en doortastender be-

sluitvorming overeenkomen. Dat is in het Verdrag van Amsterdam niet gelukt. Het risico van verlamming en een gebrek aan geloofwaardigheid wordt groter als de EU zich na 2002 gaat uitbreiden. Maar de EU mag op de toetredingsbelofte niet terugkomen. De uitbreiding moet druk op de ketel zetten om het Verdrag van Amsterdam snel te herzien.

D12 Europa is een immigratieregio. De EU formuleert de grondbeginselen voor ruimere toelating van werknemers, zelfstandigen en werkzoekenden van buiten de Unie.

E Criminaliteitsbestrijding

E 1 De justitie- en politiesamenwerking in de EU blijft intergouvernementeel van aard zolang de noodzaak van federalisering* niet is aangetoond en de rechtsstatelijke structuur van de EU onder de maat is.

E 2 Alvorens de EU nieuwe strafrechtelijke verdragen maakt, geven de regeringen en parlementen van de lidstaten uitsluitend over de goedkeuring en uitvoering van de verdragen die op dit terrein reeds gesloten zijn in het kader van de EU en de Raad van Europa*. Bij wijze van uitzondering op deze verdragsstop wordt de positie van de verdachte in strafzaken bij verdrag verbeterd.

E 3 Nationale politie- en justitie-ambtenaren worden, bij voorkeur in internationaal kader, degelijk opgeleid in het werken met de bestaande verdragen over strafrechtelijke samenwerking, zodat de lidstaten daarmee tenminste tien jaar praktijkervaring kunnen opdoen.

E 4 De grensoverschrijdende criminaliteitsbestrijding richt zich met name op mensenhandel; op smokkel van wapens, radioactieve en andere zwaar vervuulende stoffen, grote hoeveelheden verdovende middelen en beschermde of bedreigde planten- en diersoorten; op witwassen en op grootschalige internationale fraude ten nadele van de EU-begroting.

E 5 Europol krijgt geen opsporingsbevoegdheden. Zij wordt onderworpen aan volledige rechterlijke toetsing door het Hof en democratische controle door het EP. De privacybescherming wordt verbeterd, de onschendbaarheid van Europol-functionarissen afgeschaft.

E 6 De EU-definitie van 'deelname aan een criminele organisatie' wordt beperkt tot groeperingen die door middel van criminele activiteiten geldelijk gewin nastreven.

E 7 Ook op Europees niveau behoort preventie van criminaliteit voorop te staan. Europese regelingen worden getoetst op fraudegevoeligheid. De EU beveelt de lidstaten aan het gebruik van soft-drugs te legaliseren en het gebruik van hard-drugs te decriminaliseren.

E 8 De anti-fraude-eenheid van de Europese Commissie krijgt ruimere armlslag tot het uitvoeren van controles in de lidstaten. Verdenkingen van fraude binnen de Europese instellingen worden meteen aan justitie gemeld.

E 9 Encryptie* wordt niet aan banden gelegd.

E 10 De EU streeft naar ontmanteling van het wereldwijde af luisternetwerk *Echelon* en werkt niet mee aan andere initiatieven tot het ongericht onderscheppen van telecommunicatie. Er komt een verdrag dat grensoverschrijdend gericht aftappen bindt aan toestemming van alle betrokken lidstaten, regels stelt voor de samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten, economische spionage en het bespioneren van EU-partners verbiedt.

F Uitbreiding

F 1 Opname van de Midden- en Oost-Europese kandidaat-lidstaten in de EU vergroot de veiligheid van alle Europeanen. Geen enkele andere staat in of rondom Europa mag bij voorbaat worden uitgesloten van EU-lidmaatschap. Nieuwe lidstaten moeten:

- a) de mensenrechten en de rechten van minderheden respecteren, de doodstraf afschaffen;
- b) stabiele democratieën en rechtsstaten zijn;
- c) ernstige onderlinge en interne conflicten hebben bijgelegd;
- d) gelijktijdig met de interne-markt-wetgeving, ook de sociale en milieuwetgeving van de EU ten uitvoer leggen.

F 2 De EU biedt aan de kandidaat-lidstaten forse economische hulp, ruime markttoegang en steun voor de opbouw van instituties en de civiele samenleving.

F 3 De EU schafft de visumplicht af voor de onderdanen van alle Midden- en Oost-Europese kandidaat-lid-

staten. De Europese afspraken over buitengrenscntroles mogen van de grenzen tussen nieuwe lidstaten en niet-EU-landen geen ondoordringbare barrières maken. Het vrij verkeer van personen en werknemers in de EU gaat van meet af aan gelden voor inwoners van toetredende lidstaten.

F 4 De EU neemt nadrukkelijk afstand van de opvatting dat Turkije als 'moslimland' nooit EU-lid kan worden, maar houdt onverkort vast aan democratisering, respect voor mensenrechten en een vreedzame oplossing van het Turks-Koerdische conflict als voorwaarden voor de start van toetredingsonderhandelingen.

F 5 De EU zet zich in voor versterking van politieke en economische banden met en tussen de Europese landen die geen kandidaat-lidstaat zijn. Dat geldt ook voor het Middellandse-Zeegebied.

G Cultuur

G 1 Europese cultuur bestaat in de eerste plaats uit het leren omgaan met en waarderen van culturele verschillen. Daartoe vult de EU het cultuurbeleid van de lidstaten aan met een beleid gericht op uitwisseling en kruisbestuiving. Grensoverschrijdende culturele initiatieven en netwerken worden ondersteund. Alle culturele en onderwijsprogramma's van de EU worden opengesteld voor de kandidaat-lidstaten.

G 2 De talenrijkdom van Europa verdient blijvende bescherming. Zeker binnen vertegenwoordigende instellingen als het EP dienen alle officiële talen op gelijke voet te staan, *coûte que coûte*. De lidstaten spreken af dat hun scholieren minstens twee vreemde talen leren.

G 3 Alle jongeren krijgen het recht op een leer- of werkstage in een Europees buitenland.

G 4 Cultuurbeleid wordt niet ondergeschikt gemaakt aan de wetten van de markt. De vaste boekenprijs blijft toegestaan, ook voor grensoverschrijdende taalgebieden.

Hoofdstuk 2

Solidair Europa

Nationale regeringen stuiten steeds vaker op de grenzen van hun vermogen om de markt in sociale banen te leiden. Als zij werk willen maken van arbeidstijdverkorting of werknemers meer zeggenschap willen geven, schreeuwt de ondernemerslobby moord en brand. Reëel of niet, de vrees voor een uittocht van bedrijven werkt verlamdend op het sociaal beleid. Het ambitieniveau in de lidstaten kan hoger reiken, als sociale standaarden op Europees niveau worden opgeschroefd. Waarom kennen we bijvoorbeeld nog geen gegarandeerde periode van betaald ouderschapsverlof voor alle Europese werknemers? Dergelijke maatregelen brengen tot uitdrukking dat de Europese Unie* behalve een welvaartsmachine ook een bron van sociale beschaving is. Van economische groei alleen wordt Europa niet gelukkiger, en zeker niet schoner. De tucht van de markt moet soms terzijde worden geschoven omwille van de menselijke maat.

GroenLinks ijvert voor een Unie waarin solidariteit stevig verankerd is. Solidariteit tussen rijke en arme regio's, tussen werkenden en werklozen, tussen vrouwen en mannen, tussen jong en oud, tussen autochtonen en nieuwkomers, tussen gezonde en gehandicapte burgers. Om dat te bereiken is een grote politieke inzet noodzakelijk. Want tot nu toe is het Europese sociale beleid een kasplantje.

Ter rechterzijde roept men het subsidiariteitsbeginsel in: aan stevige Europese regelgeving is geen behoefte. Europa – de markt en de munt – zal vanzelf meer werk en welvaart brengen. Voor wie niet mee kan komen bestaat op nationaal niveau een vangnet. Dat mag niet te comfortabel zijn; een regering die teveel wil herverdelen zal door de markt tot de orde worden geroepen. Ter linkerzijde is men voor Europees sociaal beleid, maar vaak nog te aarzelend. Sommigen denken dat solidariteit per definitie gebonden is aan nationale grenzen. Of ze vrezen dat de verschillen in Europa te groot zijn voor een fatsoenlijk sociaal beleid. Anderen beweren dat we eerst de Euro in handen moeten hebben, en dat dan het sociale Europa ook wel komt. Het is hoog tijd dat de progressieve krachten hun defensieve houding laten varen en de handen ineenslaan voor een actief sociaal beleid. De EU is immers uit balans, zolang zij wel de concurrentie maar niet de solidariteit organiseert. Europa moet niet alleen kansen bieden aan bedrijven, maar ook perspectief en zekerheid aan werknemers, werkzoe-

kenden, uitkeringsgerechtigden, gepensioneerden, jongeren en consumenten. Voor velen wordt de EU dan pas relevant.

Voor het Europees Parlement* ligt

hier een mogelijkheid om zijn geloofwaardigheid op te vijzelen. Het moet niet louter klagen over zijn beperkte bevoegdheden. Hoezeer een verdragswijziging ook gewenst is om het

sociaal beleid meer vaart te geven, de Europarlementariërs hoeven daar niet op te wachten. De volksvertegenwoordigers van GroenLinks hechten daarom aan buitenparlementaire

FOTO: MARIJE LIEUWENS

bondgenootschappen met vakbonden, werklozenmensen, anti-armoedeprotest, vrouwenbeweging, milieuclubs, gehandicaptenorganisaties, ouderenplatforms, consumentenbonden en kerken. Het Europees Parlement moet het kloppend hart zijn van de Unie, een platform waar sociale bewegingen elkaar ontmoeten. Zo ontstaat een Europees sociaal netwerk dat tegenspel kan bieden aan de lobby's van het internationale bedrijfsleven en de dictaten van de financiële markten.

Soevereiniteit herwinnen

Drie ontwikkelingen – de *globalisering**, de komst van de Euro en de uitbreiding van de EU – dagen Europa meer dan ooit uit tot het zoeken van nieuwe vormen van solidariteit. Volgens sommigen is het daarvoor al te laat: we wedijveren niet op de Europese interne markt*, maar op de wereldmarkt. Zo snel gaat het globaliseringsproces echter niet. Er zijn slechts enkele sectoren die werkelijk wereldwijd concurreren. Globalisering is óók een ideologisch project van neoliberales, dat beoogt politici nog kleinere marges aan te praten. De handel van Europese bedrijven speelt zich nog steeds voor 90% af binnen de EU. Op Europees niveau, anders dan op lidstaat-niveau, hebben grotere sociale inspanningen nauwelijks een verstovend effect op handelsstromen. Door soevereiniteit te delen en gemeenschappelijke sociale normen te stellen, kunnen de lidstaten hun handelingsvrijheid op sociaal gebied vergroten. Het argument dat verhoging van het minimumloon of verkorting van de werkweek het nationale concurrentievermogen ondermijnt, verliest dan aan kracht.

Als machtigste handelsblok ter wereld kan de EU ook op mondiaal niveau veel verschil uitmaken. Vakbondsvrijheid, het verbod op discriminatie en tal van andere sociale normen die de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) heeft opgesteld, zijn nog lang geen gemeengoed in de wereld. Als de EU hierop inzet bij onderhandelingen over vrijhandel, kan globalisering een fenomeen worden dat de sociale rechten niet uitholt, maar mondiaal inhoud geeft.

Muntunie stabiel maken

Sinds 1 januari 1999 is de monetarische unie een feit. Daarmee zijn wisselkoersrisico's voor bedrijven uitgedaan en is valutaspeculanten de wind uit de zeilen genomen. Reizigers raken verlost van wisselkosten wanneer in 2002 gulden, marken en lire's vervangen worden door Euro's. De EU krijgt daarmee een krachtig politiek symbool.

Toch geeft de ene munt weinig reden tot juichen. De Euro is de afgelopen jaren ook symbool geworden van voortvarende bezuinigingsdrift. De verzorgingsstaat is ten dele ontman-

teld, de maatschappelijke samenhang heeft klappen opgelopen. Dat proces gaat in veel lidstaten nog voort. Het begrotingskeurslijf van de muntunie blijft knellen en dat doet de populariteit van de EU geen goed.

GroenLinks ziet het financieringstekort graag dalen. Maar bezuinigen wordt een gebed zonder end, zolang de Europese belastingwedloop niet wordt ingetoomd. Terwijl regeringen worstelen om hun uitgaven te beheersen, zien zij zich tegelijk genoodzaakt de heffingen op kapitaal te verlagen. Zo niet, dan verplaatsen bedrijven hun investeringen en stallen rijke burgers hun geld over de grens. Vaak worden ze gelokt door belastingvoordeeltjes in de buurlanden. Zo concurreren de EU-lidstaten elkaars schatkist leeg. De een is daarin meer bedreven dan de ander, maar uiteindelijk blijven er slechts verliezers over. Dat blijkt wel uit het feit dat de lasten op arbeid, de minder mobiele productiefactor, in bijna alle EU-landen blijven stijgen. Deze lastenverschuiving van kapitaal naar arbeid

staat haaks op de doelen van het werkgelegenheidsbeleid. Mede daardoor blijft de werkloosheid in de Unie onaanvaardbaar hoog. Officieel zit ruim tien procent van de beroepsbevolking zonder baan; dat zijn minstens twintig miljoen Europeanen.

De Europese belastingcoördinatie blijft vooralsnog beperkt tot medezame pogingen om de ernstigste uitwassen – fiscale douceurtjes voor bedrijven en belastingparadijzen voor spaarders – aan te pakken. Als de lidstaten het daarbij laten, zal de tariefenslag zich verheven. De Euro wakkerd de concurrentie verder aan. De begrotingen van de lidstaten dreigen in een neerwaartse spiraal te raken. Dan is er niet eens een recessie nodig om het *Stabiliteitspact* op de proef te stellen. Dit pact, bedoeld om de stabiliteit van de Euro te waarborgen, stelt zware boetes in het vooruitzicht aan landen die hun tekort tot boven 3% laten oplopen. Het is de vraag of regeringen het aan hun kiezers kunnen verantwoorden om, bij hoge werkloosheid en een stijgend te-

kort, ook nog eens een miljardenboete naar Brussel te gireren; waarschijnlijk niet. Dan is de Unie in crisis en daarmee ook de Euro.

Hier wreekt zich dat de afspraken over de muntunie wel in sancties voorziet, maar niet in steun. Gebrek aan ingebouwde solidariteit is de grootste bedreiging voor de stabiliteit van de Euro. De Euro-landen hebben hun monetaire instrumenten opgegeven. Hun speelruimte voor begrotings- en belastingbeleid is verkleind. Daarmee dreigt elke economische tegenslag voor rekening te komen van de factor arbeid. Loondalingen, lagere uitkeringen en verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt moeten dan het conjuncturele tij keren. Dat durven de harde monetaristen onder politici, ondernemers en centrale bankiers ook steeds duidelijker uit te spreken, nu zij de komst van de Euro hebben veiliggesteld. Deze concurrentie op arbeidsvoorwaarden en sociale zekerheid kan een Europese race naar de bodem van de sociale beschaving inluiden. Concurrentiekracht wordt dan de natio-

Programmapunten

H Sociaal Europa

- H1 De EU dient behalve aan duurzame welvaart ook bij te dragen aan een hoog niveau van werkgelegenheid, inkomenszekerheid, een eerlijke verdeling van arbeid en zorg, gelijke kansen en de ontwikkeling van mondige en vrije burgers.
- H2 In een nieuw EU-verdrag krijgt het Europees sociaal beleid een grotere reikwijdte, die ook sociale zekerheid omvat. Opwaartse harmonisatie* op basis van minimumvoorschriften blijft het leidende beginsel. Voor alle sociaal beleid gaat gelden: geen veto's in de Raad van Ministers maar meerderheidsbesluitvorming met gelijke basismacht voor het Europees Parlement.
- H3 Werknemers- en werkgeversorganisaties krijgen nadrukkelijker de opdracht om binnen de Sociale Dialoog te werken aan verbetering van arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden. Overeenkomsten tussen de sociale partners die tot ontwerp-wetgeving leiden behoeven de instemming van zowel Raad als EP. De EU schept de mogelijkheid om collectieve arbeidsovereenkomsten op Europees niveau, voor sectoren die grensoverschrijdend concurreren, algemeen verbindend te verklaren.
- H4 De EU stelt minimumnormen voor de hoogte van minimumloon en bijsstand. Deze normen worden gerelateerd aan het gemiddeld inkomen in elke afzonderlijke lidstaat en garanderen alle burgers in hun lidstaat het bestaansminimum. Er komen tevens minimumnormen voor de hoogte en duur van uitkeringen bij werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid.
- H5 Belemmeringen voor de vrije vestiging van gepensioneerden, vervroegde uittrekkers en arbeidsongeschikten in de hele EU worden weggenomen door wetgeving die het meenemen van uitkeringen en pensioenen over de grens vergemakkelijkt maar tegelijk belastingontwijking tegengaat.
- H6 De EU stelt minimumnormen omtrent de toegang tot onderwijs. Wie in eigen land recht heeft op een vorm van studiefinanciering krijgt dat ook bij studie aan erkende instellingen voor hogere en beroepsopleiding

in andere EU-landen.

- H7 Het Europees beleid inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt wordt uitgebreid met het tegengaan van indirecte discriminatie, bijvoorbeeld in functiewaarderingsystemen. Een nieuw EU-verdrag verklaart gelijke behandeling van toepassing op alle vormen van sociale zekerheid.
 - H8 Op basis van de VN-standaardregels betreffende gelijke kansen voor gehandicapten stelt de EU, in overleg met gehandicaptenorganisaties, richtlijnen vast voor de toegang tot openbare gebouwen, openbaar vervoer, informatie, onderwijs en arbeidsmarkt, teneinde volledige participatie en vrij verkeer voor gehandicapten te bevorderen.
 - H9 De EU bevordert medezeggenschap, medebestuur en aandelenbezit van werknemers. Invoering van de Europese Vennootschap mag in geen geval leiden tot uitholling van werknemersinvloed.
 - H10 De rechtspositie van consumenten op de interne markt wordt versterkt. Het Europees consumentenbeleid bevordert zoveel mogelijk ook duurzaamheid, bijvoorbeeld door de wettelijke garantie op producten uit te breiden naar minimaal drie jaar.
 - H11 EU-voorschriften voor universele dienstverlening waarborgen de toegankelijkheid van de digitale snelweg.
- ### I Werkgelegenheidsunie
- I1 Werkgelegenheid wordt een toetssteen voor alle Europees beleid, met name voor de belastingpolitiek en de hervorming van de Europese fondsen.
 - I2 De lidstaten coördineren hun macro-economisch en werkgelegenheidsbeleid. Een nieuw Verdrag maakt de vaststelling van bindende richtlijnen door Raad en EP mogelijk.
 - I3 De lidstaten garanderen, zo nodig met steun uit de Structuurfondsen, het recht op scholing, stage of gesubsidieerde arbeid voor alle werklozen, te beginnen met jongeren.
 - I4 De EU bevordert herverdeling van arbeid en zorg, onder meer door invoering van minimumvoorschriften omtrent arbeidstijdverkorting, het recht van

nale afgod. Dat gaat ten koste van personen en maatschappelijke activiteiten die niet helpen het Bruto Nationaal Product omhoog te stuwten. Terwijl betaalde arbeid steeds meer topsport wordt, blijft vrijwilligerswerk ondergewaardeerd.

Om te ontkomen aan budgettaire anorexia, deregulering en de fixatie op productieve arbeid zullen de lidstaten zich gezamenlijk, als EU, de middelen moeten verschaffen om conjuncturele schommelingen te stabiliseren en de welvaart beter te spreiden. De EU dient beleidsconcurrentie af te remmen en investeringen te bevorderen waar die het hardst nodig zijn. Dat vergt meer Europese samenwerking en solidariteit.

Verschillen overbruggen

De aansluiting van nieuwe landen, veel armer dan de huidige lidstaten, vormt de derde uitdaging voor het sociale Europa. De inwoners van alle kandidaat-lidstaten zal nu al een concreet uitzicht op werk, welvaart en

sociale vooruitgang moeten worden geboden, willen zij warm blijven lopen voor de toetreding. Dat vergt meer steun dan de EU nu voorziet en een groter beroep op de solidariteit van de huidige Unieburgers. Maar massawerkloosheid, armoede en politieke onrust in Midden- en Oost-Europa kunnen ons nog duurder komen te staan.

In een uitgebreide Unie zullen afspraken over sociale normen en lonen rekening moeten houden met de grote verschillen in arbeidsproductiviteit tussen de lidstaten. Differentiatie van sociale normen mag echter niet neerkomen op het onthouden van rechten. Het feit dat Polen straks werk mogen zoeken in de hele EU is alleen verontrustend wanneer werkgevers

hen in dienst kunnen nemen tegen slechtere arbeidsvoorwaarden dan binnenlandse werknemers. Zo bezien vormt het vrij verkeer van Poolse werknemers voor de huidige lidstaten een aanmoediging om de lacunes in hun stelsel van sociale bescherming te dichten.

Het Europees sociaal beleid dient niet alleen met economische, maar

FOTO: WILLEM MIDDELKOOP/HH

werknemers op deeltijdarbeid, betaald ouder- en calamiteitenverlof, betaalbare kinderopvang en sabbatsverlof.

- 15 De EU neemt maatregelen die werknemers met flexibele contracten bescherming bieden.
- 16 De arbeidsmobiliteit wordt vergroot door het opheffen van belemmeringen voor het vrij verkeer van werknemers ten gevolge van uiteenlopende fiscale, sociale en onderwijsstelsels. Bij wijziging van sociale en fiscale wetgeving voeren de lidstaten een *grensarbeiderstoets* uit. Er komt een Europees reservestelsel dat uitkerings- en pensioenaanspraken van migrerende werknemers zekerstelt. De wederzijdse erkenning van diploma's wordt versneld.
- 17 Werklozen krijgen de mogelijkheid om een jaar werk te zoeken in een andere lidstaat, met behoud van uitkering.
- 18 De Europese Investeringsbank staat garant voor de verstreking van meer risicokapitaal, tegen gunstige voorwaarden, aan startende ondernemers en het midden- en kleinbedrijf.
- 19 De EU stimuleert investeringen in kennisinfrastructuur en de digitale snelweg.

J Muntunie

- J1 Een stabiele Euro vergt een democratische inbedding en grotere solidariteit.
- J2 In het nieuwe EU-verdrag wordt bevordering van werkgelegenheid, naast prijsstabiliteit, een belangrijke doelstelling van de Europese Centrale Bank*.
- J3 De legitimiteit van de Europese Centrale Bank staat of valt met transparantie en democratische verant-

woording. In een nieuw EU-verdrag wordt vastgelegd dat:

- a) de notulen van de vergaderingen van de Raad van Bestuur van de ECB na een maand openbaar worden;
 - b) het EP instemmingsrecht krijgt bij de benoeming van de directie van de ECB;
 - c) de ECB-directie op elk moment ter verantwoording kan worden geroepen door het EP, aangevuld met nationale parlementariërs die spreekrecht genieten;
 - d) Raad en EP het recht krijgen om in het uiterste geval, bij gekwalificeerde respectievelijk 2/3 meerderheid*, de directieleden van de ECB te ontslaan.
- J4 De Europese Commissie* gaat de Euro-landen tegenwoordig bij internationale besprekingen over monetair beleid, zoals binnen het Internationaal Monetair Fonds en de G8 van grote industrielanden.
- J5 Het Stabiiliteitspact wordt conjunctuurafhankelijk: in tijden van recessie mogen lidstaten hun overheids-tekort verder laten stijgen, bij hoge groei dienen zij het tekort te verminderen.

K Belastingen

- K1 Europese belastingpolitiek is wenselijk voor zover deze:
 - a) werkgelegenheid en duurzame ontwikkeling bevordert, door de lasten op arbeid te verlagen en de lasten op kapitaal en milieuverbruik te verhogen;
 - b) het beginsel 'de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten' in ere herstelt.
- K2 Om belastingvlucht tegen te gaan, komen er Europese minimumtarieven voor de belasting op rente-

inkomsten, dividend, vermogen en vermogenswinst. Verrekening met de inkomstenbelasting blijft mogelijk. Daartoe worden lidstaten verplicht tot onderlinge renseniging*.

- K3 Er komt een Europees minimumtarief en een geharmoniseerde grondslag voor de vennootschapsbelasting.
- K4 Bij de eerstvolgende herziening van het EU-verdrag:
 - a) wordt voor alle fiscale maatregelen besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid in de Raad ingevoerd, met medebeslissingsrecht* voor het EP;
 - b) krijgt de EU de mogelijkheid zelf belasting te heffen, om te beginnen op bedrijfswinsten en milieuverbruik;
 - c) krijgt de EU het recht leningen aan te gaan.
- K5 De Europese component van de heffing op bedrijfswinsten wordt verlaagd in regio's met een achterblijvende of stagnerende economische ontwikkeling, waar de lagere vennootschapsbelasting in combinatie met steun uit de Structuurfondsen extra bedrijvigheid kan aantrekken.
- K6 Vooruitlopend op de vergroening van het Europese BTW-stelsel krijgen de lidstaten het recht de BTW te verlagen op milieuvriendelijke en arbeidsintensieve diensten, zoals schoenmakerij en fietsreparatie.
- K7 De EU zet zich in voor herziening van internationale verdragen over vrij kapitaalverkeer teneinde, vooruitlopend op mondiale invoering, heffing van een *Tobin tax* mogelijk te maken: een geringe belasting op de in- en uitvoer van kapitaal die louter speculatieve transacties ontmoedigt en de macht van financiële markten beperkt.

ook met politieke en culturele verschillen rekening te houden. Toenemende diversiteit vraagt van politici de moed om gemeenschappelijke waarden te destilleren uit uiteenlopende nationale tradities. Vaak ontbreekt die bereidheid, en stuiten wetsvoorstellen op veto's in de Raad van Ministers*. Maar zelfs de meest neo-liberale ministers kunnen moeilijk dwars gaan liggen, als de voorstellen door de Europese werkgevers en werknemers samen zijn ontwikkeld. Daar ligt het nut van de Europese Sociale Dialoog*. Binnen de EU dient volop ruimte te blijven voor de inbreng van sociale partners, mits zij hun verantwoordelijkheid voor het verbeteren van arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden ook waar gaan maken. Als de onderhandelingsresultaten van de Sociale Dialoog te mager zijn, moeten de Europese instellingen niet schromen die te verwerpen. Ook het Europees Parlement dient dat recht te krijgen, een parlementaire stok achter de deur. Het verhogen van de inzet van de So-

cialia Dialoog dwingt de nationale werkgevers- en vakbondsfederaties tot betere Europese coördinatie. Dan zien we misschien ook vaker Uniewijde vakbondsactie.

Blijven de sociale partners het oneens, dan moet de politiek het voortouw nemen. Maar nog steeds kunnen veel sociale maatregelen alleen tot stand komen als de Raad er unaniem mee instemt. Dit besluitvormingsregime leidt veelvuldig tot blokkades. Ministers mogen zich niet verschuilen achter elkaars onwil. Als de zaak het waard is, en unanimité buiten bereik, kan samenwerking tussen de lidstaten die dat willen het minste kwaad zijn. Een Europa van meerdere snelheden is op dit terrein aanvaardbaar, als het alternatief een langdurige sociale impasse is.

Waar voor uw geld

Een solidair Europa krijgen we niet voor een habbekrats. De anderhalf procent van ons Bruto Nationaal Product die naar de EU gaat vormt een aanvaardbare contributie voor een

rijke lidstaat die decennia lang flink geput heeft uit de Europese fondsen. Als uitvoer- en doorvoerland trekt Nederland nog steeds onevenredig veel profijt van de interne markt. Belangrijker dan de vraag wat de EU mag kosten, is de vraag waar zij haar geld aan hoort te besteden. Niet aan snelwegen in Spanje, wel aan een hoge-snelheidslijn naar Warschau of aan toeristische fietspaden tussen Noord-Nederland en Ostfriesland. Niet aan het ondersteunen van de prijs van kistkalveren, wel aan het verbeteren van de afzetstructuur voor biologisch voedsel. Niet aan het opplappen van kerncentrales in Oost-Europa, wel aan Europese samenwerking bij het onderzoek naar hernieuwbare energiebronnen.

De meeste andere Nederlandse partijen willen minder afdragen aan Brussel en meer terugkrijgen. Maar wie vindt dat Europese steun nodig is om vernieuwing te stimuleren in Nederlandse achterstandsgebieden, kan moeilijk bestrijden dat de EU steun verleent aan delen van Europa waar

de problemen veel groter zijn. Wie zijn Europarlementariërs als deurgangers op pad stuurt, staat met de rug naar de Europese uitdagingen. De politieke kosten van deze strategie zijn hoger dan de opbrengst. Het eerste slachtoffer zijn de kandidaat-lidstaten. Makkelijk te korten, want ze mogen nog niet meestemmen. Het tweede slachtoffer zijn de Europese boeren. Zij worden des te sneller overgeleverd aan de wereldmarkt. Het derde slachtoffer zijn de regio's die het onderspit delven in de strijd om investeringen en banen. Het vierde slachtoffer is misschien de Euro. Zal een harde munt de armere lidstaten een zorg zijn, als wij hen niet helpen hun welvaartspeil te verhogen? De volgende drenkeling zijn we mogelijk zelf, als we de Europese solidariteit afzinken.

Zowel de contributieregeling als de uitgaven van de EU vloeien voort uit vroegere besluiten, waaronder ook de handtekening van de Nederlandse regering staat. Daar iets aan veranderen vergt politieke, geen boekhoudkundige voorstellen. Voorstellen die niet louter het Nederlands belang dienen, maar ook Europa vooruit helpen. Dit programma bevat zulke ideeën: een Europees Fonds voor Vluchtelingen, een fraudebestendiger verrekening van invoerheffingen, gedeeltelijke decentralisatie van landbouwsubsidies, Europese ecotaxen. Ook steun aan Midden- en Oost-Europa dient de Nederlandse welvaart.

GroenLinks kiest niet voor de snelle poen, maar voor een verantwoorde uitbreiding van de EU; voor een landbouwhervorming die een aantrekkelijk, leefbaar en duurzaam platteland oplevert; voor een werkelijk stabiele Euro. Daarvoor dient de EU de middelen te krijgen. Zij mag zelfs eigen belastingen gaan heffen, mits daarmee werk gemaakt wordt van duurzame ontwikkeling. Bij gebrek aan Europese coördinatie zijn de belastingen op winst en milieuverbruik nu te laag.

Niet geld terug maar waar voor uw geld moet de leidraad zijn bij de financiële hervorming van de EU; minder fraude en verspilling, meer democratische controle op een sociaal en ecologisch verantwoorde besteding van de Europese fondsen.

K 8 De EU zet zich in voor internationale afspraken over belastingheffing in *cyberspace**.

L Financiële solidariteit

L 1 Minstens 2/3 van de Structuurfondsen voor regionale ontwikkeling gaat naar de regio's waar de welvaart minder dan 75% van het EU-gemiddelde bedraagt. Voor de overige regio's wordt het vereiste co-financieringspercentage uit nationale middelen verhoogd. Grensoverschrijdende samenwerking, initiatieven van en voor groepen op achterstand, verbetering van culturele en milieu-infrastructuur krijgen hogere prioriteit.

L 2 Het door de EU geheven gedeelte van vennootschapsbelasting en ecotaxen voedt een Werkgelegenheidsfonds en Investeringsfondsen voor Duurzame Ontwikkeling.

L 3 Het Werkgelegenheidsfonds wordt ingezet voor gerichte investeringen in regio's die door conjuncturele tegenspoed met oplopende werkloosheid kampen.

L 4 Het Cohesiefonds voor de armste lidstaten wordt opgeheven. Investerings in milieu en infrastructuur worden voortaan ondersteund uit het Investeringsfonds voor Duurzame Ontwikkeling.

L 5 Het Pre-toetredingsfonds wordt, ook als de EU-begroting niet stijgt, minstens verdubbeld. Alle Midden- en Oost-Europese kandidaat-lidstaten krijgen een gelijke aanspraak op steun.

L 6 De EU voert een dialoog met regeringen en maatschappelijke organisaties in de kandidaat-lidstaten over de sociale gevolgen van het toetredingsproces. De EU biedt zo nodig begrotingssteun aan kandidaat-lidstaten die hun sociale prestaties willen verbeteren.

L 7 Inspraak voor niet-gouvernementele organisaties* en lagere overheden is voorwaarde bij toekenning van steun uit alle EU-fondsen.

L 8 Op oneigenlijk of frauduleus gebruik van EU-subsidies volgt onmiddellijke terugvordering. De verantwoordelijke instanties en bedrijven worden tijdelijk uitgesloten van steun.

L 9 De lidstaten herzien het Eigen-Middelenbesluit*.

Daarbij wordt:

- de contributie aan de EU behalve op de omvang van het Bruto Nationaal Product ook op de groei of afname daarvan gebaseerd; landen in een hoogconjunctuur dragen verhoudingsgewijs meer bij dan landen in een laagconjunctuur;
- de afdracht van douaneheffingen aan de EU omgezet in een vast bedrag, dat stapsgewijs verlaagd wordt; van extra geïnde heffingen mogen de lidstaten niet 10% maar 100% houden, wat bestrijding van douanefraude tien keer zo lonend maakt en de Europese Commissie veel controlewerk bespaart;
- het Eigen-Middelenplafond* verhoogd indien de EU extra contributies nodig heeft om haar taken te vervullen;
- de contributiekorting voor het Verenigd Koninkrijk afgeschaft.

Hoofdstuk 3

Duurzaam Europa

Het milieu houdt zich niet aan grenzen. Veel milieuproblemen, zoals het broeikaseffect en de vervuiling van zeeën en rivieren, zijn grensoverschrijdend. Internationale samenwerking is onontbeerlijk voor het bereiken van een duurzame samenleving. Daaronder verstaat GroenLinks een samenleving die haar welvaart produceert zonder een onevenredig groot beroep te doen op de aardse hulpbronnen. De inwoners van het rijke Noorden dienen, uit het oogpunt van voorzorg en verdelende rechtvaardigheid, hun volgens de huidige kennis beschikbare milieugebruiksruimte niet langer te overschrijden, opdat ruimte ontstaat voor de economische ontwikkeling van het Zuiden en toekomstige generaties een leefbare wereld aantreffen.

Meer dan enig andere internationale organisatie bindt de Europese Unie* haar lidstaten aan milieuvorschriften. Dat merken de kandidaatlidstaten, die aanhikken tegen enorme investeringen om aan alle bestaande EU-milieuwetten te voldoen. Toch is Europa nog verre van duurzaam. De kwaliteit van lucht, water, bodem en biodiversiteit gaat er netto nog steeds op achteruit. De Europese integratie creëert nog te weinig oplossingen en teveel nieuwe problemen.

Zo bevordert het slechten van handelsbarrières het gesleep met goederen door Europa, des te meer omdat de milieukosten van al dat vervoer niet worden doorberekend in de prijzen. Tot overmaat van ramp subsidieert de EU alle soorten vervoersinfrastructuur: de *Trans-Europese Netwerken*. De lidstaten claimen geld voor snelwegen die soms natuurgebieden met een Europese status doorsnijden – aan ruimtelijke ordening doet men in Brussel nog weinig. Steeds meer Europese politici en ambtenaren onderkennen dat de groei van het weg- en luchtverkeer de grootste bedreiging vormt voor de Europese natuur- en milieudoelen. Maar bij vele anderen heerst nog het geloof dat meer asfalt meer werk en welvaart oplevert.

Zolang het Europese milieubeleid achterloopt op de ontwikkeling van de interne markt*, bestaat ook het gevaar van *eco-dumping*: bedrijven die zich vestigen in de lidstaat met de soepelste milieuwetgeving. Wanneer de Euro een feit is en kosten- en prijsverschillen in een oogopslag zichtbaar zijn, zal de Europese concurrentie nog vaker in stelling worden gebracht als argument te

stellen en uit te voeren. Een om-

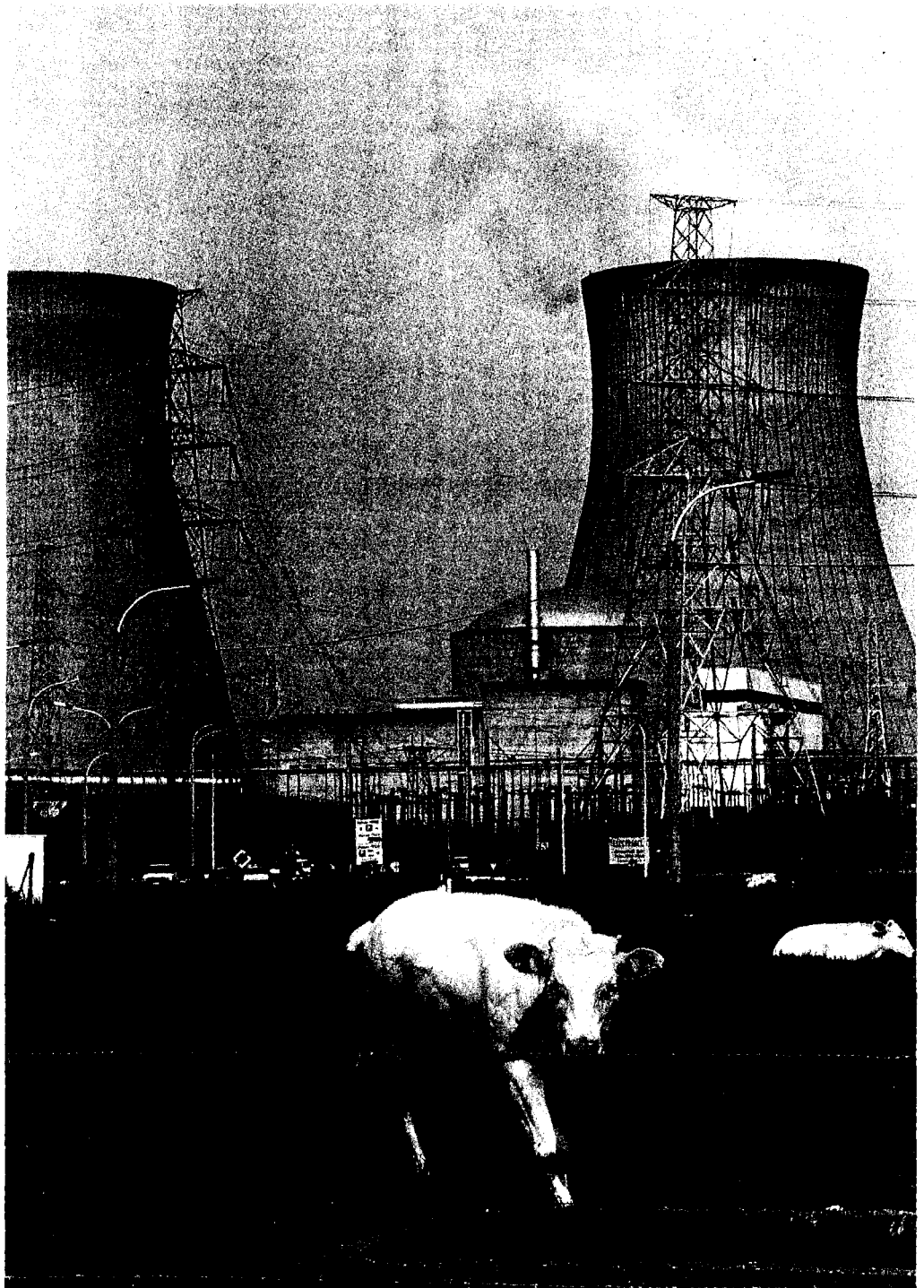
vatkend ecologisch programma om de EU binnen één generatie aan de eisen van duurzaamheid te laten voldoen.

Met de ambitie waarmee in de afgelopen jaren de interne markt en de muntunie zijn gerealiseerd, dient Europa een *Groene Agenda 2025* op

Milieubeleid Europees én nationaal

Lidstaten mogen de verantwoordelijkheid voor duurzame ontwikkeling niet op de EU afschuiven. "Dat

FOTO: ANGELO GOEDEMONT

kan alleen in Europees verband" fungeert te vaak als smoes om van nationale milieumaatregelen af te zien. Dat is onverantwoord én onverstandig. Met een vooruitstrevend milieubeleid lopen landen niet alleen risico's, zij scheppen ook kansen. Strikte milieuwetgeving jaagt misschien sommige vervuilers de grens over, maar zet verreweg de meeste bedrijven aan tot extra inspanningen voor een efficiënt gebruik van energie en grondstoffen. Op termijn vormt dat een concurrentievoordeel. Duidelijke milieu-afspraken bevorderen de ontwikkeling van innovatieve kennis en technologie, de exportproducten van de toekomst. Uiteraard zal het voordeel van *groen koplappersbeleid* des te groter zijn, naarmate meer landen zich genoodzaakt zien te volgen. Nationale en Europese milieuprogramma's kunnen elkaar versterken.

De EU dient maximale ruimte te scheppen voor lidstaten die als aanjager van een duurzaam beleid willen fungeren. Te vaak probeert de Europese Commissie* nationale milieumaatregelen te verbieden, omdat die het vrij verkeer van goederen zouden belemmeren. Markt boven milieu plaatsen is een verkeerde prioriteitstelling, funest voor het publieke draagvlak van de EU. De Europese milieuwetten en -heffingen dienen een eenduidig minimum-karakter te krijgen, waar lidstaten boven uit mogen gaan.

Investeren in uitbreiding

Tor de erfenis van de communistische commando-economie in Midden- en Oost-Europa behoren tal van ecologische rampgebieden. Na de val van de Muur gaven overheden bepaald geen voorrang aan ecologische sanering en modernisering. Groene bewegingen en partijen in deze landen zien aansluiting bij de EU als een kans om het milieu hoger op de politieke agenda te krijgen.

Ook de EU heeft er belang bij dat de kandidaat-lidstaten hun achterstand op milieugebied zo spoedig mogelijk overbruggen. Daarvoor dient de EU veel meer middelen vrij te maken dan zij nu van plan is. Er is 200 à 300 miljard gulden nodig om met name energieproductie, waterzuivering en rioleringen in de kandidaat-lidstaten aan te passen aan de Europese normen. Dat kunnen deze landen niet alleen ophoesten. Blijft voldoende steun voor een snelle inhaalslag achterwege, dan bestaat het risico dat de nieuwe lidstaten na toetreding een rem gaan zetten op het Europese milieubeleid. Niet denkbeeldig, nu sommige milieumaatregelen volgens het Verdrag van Amsterdam* nog steeds door één enkele lidstaat kunnen worden geblokkeerd.

Extra middelen voor milieuhulp aan de kandidaat-lidstaten zijn ook nodig omdat de landen waarmee de

EU nog geen toetredingsonderhandelingen voert, zoals Roemenië, niet mogen worden achtergesteld bij de eerste toetreders, zoals Polen. Juist de achterblijvers hebben de Europese steun het hardst nodig.

In bepaalde gevallen is het verdedigbaar dat nieuwe lidstaten bij toetreding nog niet geheel aan de EU-milieuwetten voldoen. Soms is extra tijd nodig om voor structurele oplossingen te kiezen in plaats van lappwerk. Uitvoering van een energiebesparingsprogramma is tijdrovender, maar ook duurzamer en goedkoper dan het plaatsen van filters op bruinkoolcentrales waarvan de sluiting uiteindelijk onvermijdelijk is.

Soms zijn de kandidaat-lidstaten groener dan de EU. Zo zijn milieuwetten inzake genetische manipulatie strenger dan de Europese. Hun landbouw is minder milieubelastend. Zij hebben nog veel ongerepte natuur, waaronder oerbossen. Het is in niemands belang als Midden- en Oost-Europa de fouten gaan herhalen die West-Europa bij haar econo-

mische ontwikkeling gemaakt heeft. Zeker hier geldt dat integratie in de EU geen eenzijdige aanpassing mag zijn.

Landbouwen aan de toekomst

De EU heeft zich voorgenomen haar Gemeenschappelijk Landbouwbeleid te hervormen. Hervorming is dringend noodzakelijk. De traditionele doelen en instrumenten voldoen niet meer. Ze werken in veel opzichten zelfs contra-productief, door overschotproductie, milieuschade en dierenleed te subsidiëren. De uitdaging is een beleid te ontwikkelen dat tot een duurzame landbouw leidt. Daarvoor is een trendbreuk nodig. Het markt- en prijsbeleid behoort niet langer te worden afgestemd op het versterken van de exportpositie van de EU op de wereldmarkt. Kwalitatieve doelen moeten centraal komen te staan: bescherming van het milieu en de biodiversiteit in het landelijk gebied, bevorde-

ring van veehouderijsystemen die dierenwelzijn en milieu centraal stellen, behoud van natuur en cultuurlandschappen.

Een duurzame hervorming van het landbouwbeleid dient aan vier criteria te voldoen:

- De landbouw moet milieu-, natuur- en diervriendelijker worden;
- Het beleid moet bijdragen aan mondiale voedselzekerheid op langere termijn;
- De hervorming moet de uitbreiding van de EU vergemakkelijken;
- Het platteland dient vitaal en aantrekkelijk te zijn. Vitaal wil zeggen met een stevige sociaal-economische basis; aantrekkelijk wil zeggen voor bewoners en voldoende rust en landschapsvariatie voor recreanten.

De landbouw en het platteland mogen best wat kosten, als het geld maar goed besteed wordt. Dus niet aan het dumpen van overschotten op de wereldmarkt. Steun verdienen de Europese boeren voor voedings-

Programmapunten

M Duurzame ontwikkeling

- M 1** De EU stelt een *Groene Agenda 2025* op, gericht op het bereiken van duurzaamheid binnen één generatie.
- M 2** De EU dringt grondstoffen- en energieverbruik drastisch terug. Aan handel en investeringen worden scherpe milieu-eisen gesteld, die eco-dumping voorkomen.
- M 3** Het belastingstelsel wordt vergoed. Er komen Europese minimumheffingen op energie, bestrijdingsmiddelen en schaarse grondstoffen. De BTW wordt zodanig aangepast dat milieuvriendelijke productie en consumptie worden beloofd.
- M 4** De milieuheffingen volgen het principe *de vervuiler betaalt*. De opbrengsten worden deels gebruikt voor Investeringsfondsen voor Duurzame Ontwikkeling in Midden- en Oost-Europa, in de Derde Wereld en binnen de EU.
- M 5** Het Investeringsfonds voor de EU richt zich met name op innovatie van personen- en goederenvervoer in Europa, energiebesparing, duurzame energie-opwekking, hergebruik, milieuverantwoorde landbouw en nieuwe milieutechnologie.
- M 6** Subsidies uit bestaande Europese fondsen worden getoetst op milieu-effecten en zonnig beëindigd. De milieucriteria voor besteding van gelden uit deze fondsen worden aangescherpt en nauwgezet gecontroleerd.
- M 7** Binnen de grenzen van de EU worden experimenten opgezet met verhandelbare emissierechten.
- M 8** De Unie gaat een ruimtelijke-orderingsbeleid voeren gericht op duurzame ontwikkeling. Economie, vervoer en landbouw worden daarop afgestemd.
- M 9** De doelstelling van duurzame ontwikkeling wordt geïntegreerd in alle beleidsterreinen van de EU. Het Directoraal-Generaal Milieu van de Europese Commissie onderwerpt het beleid van andere DG's aan een duurzaamheidsstoets. Milieu-organisaties worden bij alle relevante beleidsontwikkeling betrokken.
- M 10** De bestaande MER-wetgeving wordt uitgebreid tot een strategische milieu-effectenrapportage*, die tot

een keuze voor de nuloptie leidt als duurzaamheid dat vereist.

- M 11** Projecten met aanzienlijke grensoverschrijdende effecten dienen aan de milieunormen van alle betrokken lidstaten of regio's te voldoen.
- M 12** De Europese Commissie schroomt niet om het Europees Hof van Justitie* te verzoeken boetes op te leggen aan lidstaten die de EU-milieuwetgeving niet of slecht ten uitvoer leggen.
- M 13** Bij de eerstvolgende herziening van het EU-verdrag wordt voor alle milieumaatregelen besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid* in de Raad van Ministers* ingevoerd, met medebeslissingsrecht* voor het Europees Parlement*.
- M 14** De milieugarantie in het EU-verdrag wordt versterkt: lidstaten mogen striktere voorschriften en hogere heffingen invoeren indien het aannemelijk is dat deze een gunstig milieu-effect hebben.

N Uitbreiding

- N 1** De EU verleent forse steun aan de invoering en tenuitvoerlegging van de EU-milieuwetgeving in de kandidaat-lidstaten. Na toetreding zijn overgangstermijnen van maximaal vijf jaar aanvaardbaar, indien de extra tijd de keuze voor structurele oplossingen in plaats van end-of-pipe-maatregelen vergemakkelijkt.
- N 2** Bedrijven uit de EU worden verplicht om bij investeringen in kandidaat-lidstaten aan de EU-milieuwetten te voldoen.
- N 3** De EU bevordert de ontwikkeling van milieu-expertise in de kandidaat-lidstaten. Bij milieuprojecten die de EU subsidieert wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van lokale kennis en technologie, en wordt inspraak verzekerd.

O Vervoer en vervoer

- O 1** Het transport van grondstoffen en producten wordt teruggedrongen. Goederenvervoer over de weg en door de lucht wordt drastisch beperkt. Bij de ontwikkeling van Trans-Europese Netwerken krijgt vervoer per spoor, water, pijpleiding en digitale

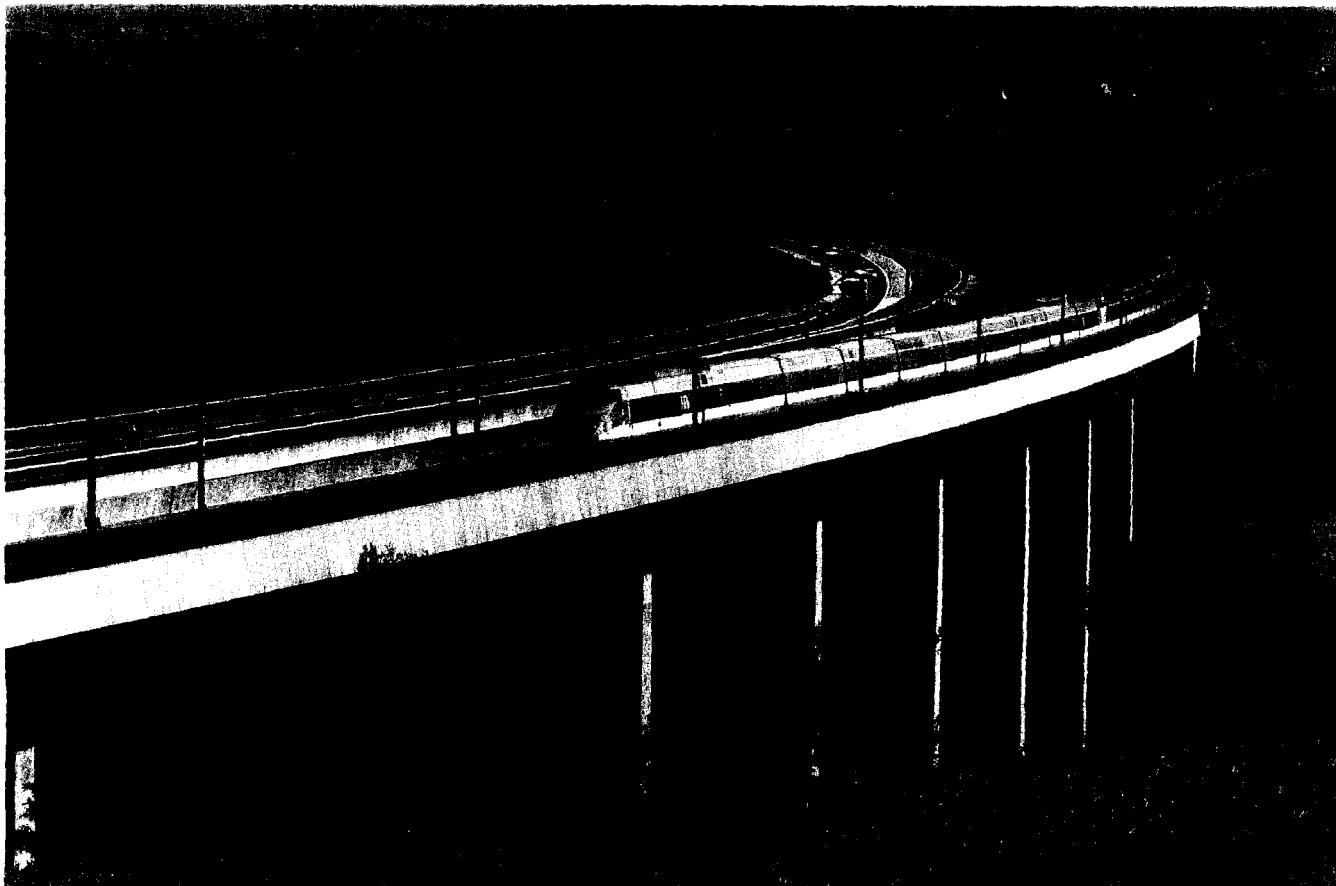

FOTO: MICHIEL WIJNBERGH/HH

snelweg absolute voorrang.

- O 2** De Europese minimum-accijnzen op benzine en diesel worden snel opgetrokken naar het hoogste nationale niveau. Deze minimum-accijnzen worden vervolgens met 7% per jaar verhoogd.
- O 3** Er komt een verbod op nieuwe auto's die meer dan 10 liter brandstof per 100 kilometer verbruiken. Autofabrikanten worden verplicht om het gemiddelde verbruik van alle verkochte auto's te reduceren tot 5 liter in 2005, 3 liter in 2010. Gelijktijdig worden de normen voor de uitstoot van auto's aangescherpt.
- O 4** Er komt een Europese maximumsnelheid van 100 km/uur.
- O 5** De Europese normstelling voor voertuigen voor het openbaar vervoer verzekert hun toegankelijkheid voor fiets en rolstoel. De Europese spoorwegen worden verplicht het meenemen van fiets en rolstoel in de trein mogelijk te maken, ook bij grensoverschrijdend treinverkeer.
- O 6** Er komt een net van hoge-snelheidslijnen in de EU. Aantasting van natuur en nieuwe overlast in dichtbevolkte gebieden worden voorkomen door deze lijnen waar mogelijk op of langs bestaand spoor te laten lopen en door gebruik te maken van *pendolino*-treinen*.
- O 7** De EU voert accijnzen op kerosine en/of een emissieheffing voor vliegtuigen in, alsmede BTW op vliegtickets. Start- en landingsgelden worden sterk gedifferentieerd teneinde nachtvluchten te ontmoedigen en stille en schonere vliegtuigen te bevorderen. De EU zet zich in voor mondiale luchtvaartheffingen. Zij verbiedt alle subsidies en exploitatiebijdragen aan luchtvaartmaatschappijen en luchthavens. Korte vluchten binnen Europa worden verboden op trajec-

ten waar hoge-snelheidstreinen een goed alternatief bieden. Het aantal luchthavens wordt niet uitgebreid. De Europese Commissie gaat een coördinerende rol spelen bij de verdeling van de luchthavencapaciteit.

- O 8** De EU verplicht havens om de reiniging van scheepstanks op te nemen in de havengelden, teneinde het lozen van gevaarlijke stoffen op zee te voorkomen. Schepen van reders die zich aan dergelijke praktijken schuldig maken komen de Europese havens niet meer in. Dat geldt ook voor schepen die volgens EU-normen niet (langer) als veilig kunnen worden beschouwd.

P Energie

- P 1** De EU verplicht zich ertoe de uitstoot van broeikasgassen jaarlijks met minimaal 2% te verminderen.
- P 2** Er komt een regulerende energieheffing.
- P 3** De Europese programma's gericht op energiebesparing en gebruik van hernieuwbare energiebronnen worden uitgebreid. Er komt een speciaal fonds ter verwezenlijking van het *1-miljoen-daken-programma*: in vijf jaar worden een miljoen huizen in de EU voorzien van zonnepanelen.
- P 4** Het *Euratom*-verdrag wordt opgezegd. Alle onderzoek naar kernenergie wordt stopgezet. Zo spoedige mogelijke sluiting van kern centrales wordt een van de doelstellingen van een nieuw energiehoofdstuk in het EG-verdrag.
- P 5** De EU geeft actieve steun aan Midden- en Oost-Europese landen om ook daar kernenergie af te bouwen en energiebesparing en duurzame energiebronnen te bevorderen. Prioriteit in het steunbeleid is het stilleggen van de meest gevaarlijke kerncentrales.

Q Duurzame productie en afval

- Q 1** Vervuillende uitstoot van de industrie wordt teruggedrongen met wetgeving gericht op integraal ketenbeheer en het sluiten van kringlopen. In alle fasen van de keten moeten milieugegevens openbaar zijn, onder meer door jaarlijkse milieuverlagen.
- Q 2** De circa 100.000 chemische stoffen die nu legaal op de EU-markt zijn worden getest op gezondheids- en milieu-effecten. De meest gevaarlijke worden verboden. Hormoonontregelende chemicaliën worden uitgefaseerd.
- Q 3** Er komt een eenduidig systeem van milieukeurmerken voor producten. De schoonste producten komen in het laagste BTW-tarief.
- Q 4** Producenten krijgen zowel een terugnameplicht als een verwerkingsplicht voor producten en verpakkingen. Afvalproductie wordt zoveel mogelijk voorkomen. PVC-, blister- en aluminiumverpakkingen worden verboden. Er komt een uitgebreid statiegeldsysteem.
- Q 5** De wetgeving tegen het dumpen van afval buiten de EU wordt vereenvoudigd en aangescherpt.

R Natuur

- R 1** De leefgebieden van dieren en planten die bescherming genieten op grond van de habitat- en vogelrichtlijn worden in versneld tempo verbonden tot een Europese ecologische hoofdstructuur. Deze wordt niet aangetast door infrastructurele werken of andersoortige bebouwing.
- R 2** Waar overstromingsgevaar een grensoverschrijdende aanpak noodzakelijk maakt, bevordert de EU natuurherstel langs rivieren teneinde voldoende waterbuffers te scheppen en de oorspronkelijke flora en

middelen die 'schoon' en diervriendelijk zijn geproduceerd. Voor zulke producten mag van de consument en belastingbetaler – de burger, die in zijn vrije tijd graag van stilte en landschappelijk schoon geniet – ook een redelijke prijs gevraagd worden. Die redelijke prijs wordt momenteel niet gevormd op de wereldmarkt. Deze heeft het karakter van een *dumpmarkt*. Als de wereldmarktprijzen bepalend worden voor de inkomens in de landbouw, dreigt kaalslag van het Europese platteland. Alleen grootschalige, industriële landbouwbedrijven zullen dan overleven. Een zekere mate van marktbescherming is daarom onvermijdelijk. Dat geldt in elk geval zolang de Wereldhandelsorganisatie (WTO) oneigenlijke concurrentie toelaat: er ontbreken afspraken over de afbouw van alle (verkapte) overheidssteun aan exportdoelen en over de sociale, milieu- en dierenwelzijnsnormen die de landbouw in acht dient te nemen.

Om overschotproductie en exportdumping te voorkomen, moet

marktbescherming gepaard gaan aan productiebeheersing. Beperking van de landbouwproductie in de huidige EU-lidstaten is tevens noodzakelijk om de landbouw in de toetredende landen de ruimte te geven zich te ontwikkelen, zonder dat het landbouwbudget van de EU het afgesproken plafond overschrijdt. Voor de Midden- en Oost-Europese landbouw kunnen de hogere landbouwprijzen van de EU een stimulans vormen. Tegelijk echter dient de EU zich rekenschap te geven van de sociaal onaanvaardbare effecten in de nieuwe lidstaten, wanneer de voedselprijzen er sneller stijgen dan het levenspeil. Nu al zijn de Midden- en Oost-Europeanen een fors deel van hun inkomen kwijt aan voedsel. Om een verantwoorde integratie van West en Oost op landbouwgebied te bewerkstelligen, kan het nodig zijn dat de EU naar lagere prijzen streeft.

De landbouw levert ook prestaties die niet direct via de voedselprijzen in rekening kunnen worden gebracht, zoals natuurwaarden en

landschappelijk schoon. Boeren verdienen hiervoor ondersteuning met publieke middelen. Ook de inkomenssteun die boeren ontvangen ter compensatie van lagere garantieprijzen krijgt een duurzamer karakter wanneer er natuur- en milieucriteria aan verbonden worden. De toekenning van dergelijke subsidies kan naar de lidstaten worden gedecentraliseerd, mits de Europese Commissie concurrentievervalsing tegen gaat.

fauna een nieuwe kans te geven.

- R 3** Er komt een Europees verbod op import van en handel in niet-duurzaam geproduceerd hout.
- R 4** De EU verbiedt de jacht op trekvogels, de import van beschermde planten- en diersoorten en de import van bont en andere dierlijke producten die verkregen zijn met 'inhumane' vangstmethode, zoals de wildklem.

S Landbouw en visserij

- S 1** Met wetgeving, subsidies en heffingen bevordert de EU milieu- en diervriendelijke productiemethoden in de landbouw. Daarbij geldt de biologische landbouw, die geen kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt, als streefmodel voor de hele Europese landbouw. Behoud en versterking van (agro-)biodiversiteit worden gestimuleerd.
- S 2** Subsidies op de export van landbouwproducten worden afgeschaft. Het opkopen en opslaan van overschotten wordt tot een minimum beperkt. Garantieprijs verdwijnen geleidelijk. Importheffingen en productiebeheersingsmaatregelen, zoals quota, extensivering en natuurbraak, zorgen ervoor dat boeren een redelijke prijs krijgen voor hun producten.
- S 3** De EU beïnvloedt productie en prijspeil zodanig dat een sociaal onaanvaardbare stijging van de voedselprijzen in nieuwe lidstaten voorkomen wordt. Indien dit lagere EU-prijzen noodzakelijk maakt, ontvangen boeren ter compensatie inkomenssteun, die geleidelijk gekoppeld wordt aan natuur- en milieuvorwaarden en werkgelegenheidscriteria.
- S 4** De vaststelling van de voorwaarden voor inkomenssteun en andere natuur- en milieusubsidies voor boeren, alsmede de financiering ervan, worden gedeeltelijk gedecentraliseerd naar de lidstaten. De Europese Commissie ziet erop toe dat geen concurrentievervalsing plaatsvindt.
- S 5** Intensieve veehouderijssystemen worden afgebouwd. Op Europees niveau wordt met kracht de ontwikkeling van huisvestingsnormen ter hand genomen, die zijn toegesneden op de 'natuurlijke' behoeften van landbouwdieren. Het fokken van pels-

dieren, wordt verboden. Het vervoer van levend slachtvee gaat niet verder dan tot het dichtstbijzijnde slachthuis.

- S 6** Importheffingen op landbouwproducten krijgen geleidelijk zoveel mogelijk het karakter van milieuheffingen.
- S 7** De EU streeft binnen de WTO naar handelsafspraken die ruimte bieden voor de versterking van de landbouw in ontwikkelingslanden en in Midden- en Oost-Europa. De EU investeert ook direct in duurzame ontwikkeling van het platteland in deze landen.
- S 8** Er komt een verbod op het gebruik van medicijnen als groeibevorderaars en het preventief toedienen van antibiotica in de veehouderij. Het importverbod op *hormonenvlees* blijft onverminderd van kracht.
- S 9** De EU ontwikkelt normen voor een terughoudende omgang met genetische manipulatie van plant en dier. Op verpakkingen wordt aangegeven of er bij de productie sprake is geweest van genetische ingrepen. Dierproeven en genetische manipulatie van dieren worden slechts toegestaan als alleen langs die weg een substantiële verbetering van de volksgezondheid kan worden bereikt en er geen ontoelaatbaar dierenleed wordt toegebracht. Het octrooirecht op leven wordt afgeschaft. Klonen van mensen en dieren wordt verboden.
- S 10** De subsidies voor de verbouw, opslag en export van tabak worden beëindigd.
- S 11** Bij internationale afspraken over visquota staat hetstel van de visstand centraal. Er worden op zeer korte termijn vangstmethode ontwikkeld die minder dierenleed veroorzaken. De Europese zeevisserijvloot wordt ingekrompen. Visserij-akkoorden met ontwikkelingslanden mogen de bestaansmogelijkheden van de lokale bevolking niet aantasten.

Hoofdstuk 4

Mondiaal Europa

Niet alleen binnen de Europese Unie* worden grenzen opgeheven. Ook op wereldschaal verliezen staatsgrenzen en nationale soevereiniteit geleidelijk aan belang. Dankzij groot-schalige transportmiddelen en geavanceerde communicatiemogelijkheden groeit het mondiale verkeer van informatie, goederen en personen. Deze wereldwijde uitwisseling maakt culturele kruisbestuivingen mogelijk op een tot dusver ongekend schaal. In zoverre werkt het proces van *globalisering** verrijkend. Zo zijn de westerse muziek en literatuur in de afgelopen jaren kleurrijker geworden. Er is echter geen sprake van ruil op gelijke voet. Economische machtsverschillen zijn medebepalend voor de waardering van ideeën, levensstijlen en tradities. Daardoor bestaat tegelijk het gevaar van culturele eenvormigheid. Het is onwaarschijnlijk dat McDonald's zijn wereldwijde populariteit louter te danken heeft aan de superieure smaak van zijn producten. Voor velen op de wereld is de *Big Mac*

een tastbaar bewijs van welvaart en wereldburgerschap, voor anderen een luxe-goed waarvan zij alleen kunnen dromen. Beide groepen bindt dezelfde fascinatie voor een leven van materiële overvloed. Als andere culturele bronnen daardoor opdrogen, gaat verscheidenheid verloren.

Voor dictatoriale regimes wordt het steeds moeilijker om hun burgers af te schermen van 'subversieve' contacten en ideeën. Ook dat is een verdienste van de globalisering. De ironie wil dat de wereldwijde verbreiding van de democratische gedachte gepaard gaat met een erosie van politiek handlingsvermogen. Nationale regeringen raken allengs hun greep kwijt op kapitaal- en investeringsstromen. Zij staan onder toenemende druk om beleid te voeren conform de heersende voorkeuren op de financiële markten, op straffe van monetaire en economische crises. Deze dwang verkleint de speelruimte voor democratische keuzes omtrent de inrichting van de samenleving.

Politiek op wereldschaal

De globalisering van de politiek blijft ver achter bij de globalisering van de economie. Nog sterker dan binnen de EU ligt bij onderhandelingen in de internationale arena de nadruk op het wegnemen van handelsbelemmeringen. Deze liberaliseringsafspraken geven naast de technologische ontwikkeling vaart aan het globaliseringsproces, en versterken het eenzijdig economische karakter ervan. Alleen de expansiedrift van het multinationale bedrijfsleven, zo lijkt het, is krachtig genoeg om regeringen te bewegen tot het afstaan van soevereiniteit. Vooral nog kent de wereldregering slechts één daadkrachtig ministerie: de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Het sociale, ecologische en veiligheidsbeleid op wereldschaal, toebedacht aan de Verenigde Naties, ontwikkelt zich in slakkengang. De lidstaten zijn onwillig om de VN met de benodigde bevoegdheden en middelen toe te rusten. Ook de ontwikkeling van *post-nationale* vormen van

democratie, teneinde burgers een stem te geven in de mondiale politiek, staat nog in de kinderschoenen. Tussen niet-gouvernementele organisaties* ontstaat, mede dankzij de toegenomen (digitale) communicatiemogelijkheden, een wereldomspannende samenwerking, maar zij krijgen met moeite een voet tussen de deur bij de internationale instellingen. Van een direct gekozen grensoverschrijdende volksvertegenwoordiging bestaat slechts één onvolmaakt voorbeeld: het Europees Parlement*.

Koers verleggen

De democratische controle op het beleid van de EU biedt een kans op een koersverlegging in haar mondiale optreden. Het openleggen van nieuwe markten dient niet langer voorrang te krijgen. De EU moet zich richten op het stellen van sociale en ecologische grenzen aan de ontketende wereldmarkt. Op een eerlijker verdeling van de welvaart, een internationale aanpak van milieuproblemen,

FOTO: FRANK ROGNER/HH

vergroting van de mondiale veiligheid, grotere transparantie en democratische controle van internationale organisaties als de WTO. Met een betere afstemming van hun opstelling binnen deze organisaties, bij voorkeur zelfs een gezamenlijke vertegenwoordiging, kunnen de Europese landen een groter gewicht in de schaal leggen. Als het Europese beleid tenminste meer is dan de grootste gemeenschappelijke deler van nationale belangen.

Medestanders voor een politiek die van vrije handel ook eerlijke handel wil maken biedt de publieke opinie in het rijke Noorden in ruime mate. Europa dient ook een partnerschap aan te gaan met de verliezers van de globalisering: de kloof tussen rijke en arme landen, tussen welvarende en verpauperende bevolkingsgroepen binnen de ontwikkelingslanden, groeit nog altijd verontrustend snel. Zowel ongecontroleerde economische groei als stagnerende ontwikkeling kunnen het beslag op de natuurlijke hulpbronnen dermate vergroten dat duurzaamheid ver te zoeken is.

Voor de wereld ten zuiden van de Rots van Gibraltar is de EU beslist geen verwaarloosbare factor. Juist de terreinen waarop de Europese integratie het verst is voorgescrenden, zijn voor ontwikkelingslanden van groot, soms zelfs van levensbelang. Daar zou een verandering van de Europese koers ook moeten beginnen. Bijvoorbeeld bij het landbouw- en visserijbeleid. Gesubsidieerde Europese landbouwexporten verstoren de lokale voedselvoorziening en plattelandsontwikkeling in ontwikkelingslanden. De EU tracht nog altijd een te grote vissersvloot varend te houden door visrechten op te kopen voor Afrikaanse kusten. Daardoor vissen lokale vissers letterlijk achter het net. Alle vrijhandelsretoriek ten spijt, krijgen ontwikkelingslanden nog maar mondjesmaat toegang tot onze markten.

Het ontwikkelingsbeleid van de EU dient, net als het Nederlandse beleid, gericht te zijn op armoedebestrijding, investeringen in sociale basisvoorzieningen, duurzame ontwikkeling en bevordering van mensenrechten en democratie. De Unie en de lidstaten kunnen elkaar aanvullen, als de EU zich richt op de terreinen waarop zij bevoegd en deskundig is. Dit geldt voor voedselvoorziening, visserij en plattelandsbeleid, voor versterking van mensenrechten en democratie en voor milieubeleid, in het bijzonder ten aanzien van energie en biodiversiteit. Het *Verdrag van Lomé* tussen de EU en 71 landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, de ACS-landen, zal juist op deze onderdelen versterkt moeten worden. Dit ontwikkelingsverdrag dient daarom behalve bepalingen over hulp en handel ook afspraken te bevatten over mensenrechten en democratie, con-

flictheersing, milieu en migratie. Zo kan een meer gelijkwaardig partnerschap tussen de EU en de ACS-landen ontstaan.

Meer samenhang

Een grotere samenhang tussen de diverse vormen van extern beleid van de EU, zoals het ontwikkelings- en het handelsbeleid, is dringend gewenst. Helaas ontbreekt het juist in de buitenlandse politiek van de EU aan overeenstemming. De Europese Unie begeeft zich op het wereldtoneel als een economische reus van wie het politiek verstand nog in de puberfase verkeert. Die scheefgroei leidt tot ongelukken en passiviteit. Door het achterblijven van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) bij haar economische rol neemt de EU te weinig verantwoordelijkheid voor de bevordering van de mondiale rechtsorde, van internationale stabiliteit en duurzame ontwikkeling. Of het nu om investeringen in Birma gaat of om wapenleveranties aan Turkije, de handelsbelan-

gen van de EU en haar lidstaten winnen het doorgaans van de inzet voor de mensenrechten. Bij internationale crises geven de EU-lidstaten vaak niet thuis door onderlinge verdeeldheid.

GroenLinks verwacht van de EU als economische grootmacht een veel actievere bijdrage aan het voorkomen en beheersen van conflicten. Voor het GBVB is allereerst een taak weggelegd in de directe omgeving van de EU. De ineenstorting van het staats-socialisme in Oost-Europa en het vastlopen van autoritaire ontwikkelingsmodellen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten hebben in een aantal gebieden (Balkan, Kaukasus, Algerije, Koerdistan) tot chaos en bloedvergieten geleid. Deze crises worden vaak verergerd door de heersende handelsverhoudingen, die verschillen in welvaart vergroten. De EU zal een bijdrage moeten leveren tot de vreedzame oplossing of liever nog het voorkomen van dergelijke conflicten. Waar verzoening en herstel mogelijk is, dient de EU ruimhartige steun te verlenen.

Niet minder belangrijk is de taak van de EU in de zich ontwikkelende internationale rechtsorde. Centraal daarin moet een actieve mensenrechtenpolitiek staan, die domineert over economische belangen. Daarnaast moet de EU de inspanningen van de Verenigde Naties ter vermindering van de spanningen tussen landen en volkeren naar vermogen ondersteunen.

Telefoonnummer voor Europa

De buitenlandse politiek van de EU wordt, ook na het Verdrag van Amsterdam*, nog hoofdzakelijk in de nationale hoofdsteden bepaald. De verdeeldheid die de lidstaten in hun gezamenlijk Brussels overleg tentoonspreiden hangt samen met de illusies die met name de grotere lidstaten, zoals Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, koesteren. Deze voormalige koloniale wereldmachten hebben zich er nog niet bij neergelegd dat ook zij inmiddels een maatje te klein zijn om in hun eentje potten te breken op het

Programmapunten

T Handel en hulp

- T 1** De EU neemt het voortouw bij het stellen van sociale en ecologische voorwaarden aan de wereldhandel. De EU dwingt binnen de WTO verruimde mogelijkheden af voor handelsmaatregelen met het oog op schendingen van mensenrechten of internationaal erkende arbeidsnormen, en ter bescherming van milieu, natuurlijke hulpbronnen, volksgezondheid en dierenwelzijn. Daartoe behoort het recht om de invoer van producten waarvan de samenstelling of productiemethode ver achterblijft bij Europese sociale of milieunormen te verbieden of te belasten met *eco-importhellingen*. De opbrengst van deze heffingen wordt teruggesluisd naar ontwikkelingslanden teneinde hen in staat te stellen hun productie te verduurzamen.
- T 2** Voor producten uit de 48 armste landen worden alle overige importhellingen afgeschaft. De regels van oorsprong, die het voor ontwikkelingslanden moeilijker maken naar de EU te exporteren naarmate producten meer halfproducten uit andere landen bevatten, worden versoepeld.
- T 3** Er komt een strikte gedragscode voor alle Europese multinationals, die een sociaal en milieuverantwoord investerings- en handelsbeleid voorschrijft, waar ook ter wereld.
- T 4** De EU zet zich in voor de totstandkoming van een evenwichtig multilateraal investeringsverdrag*, op voorwaarde dat dit duidelijke regels vastlegt ten aanzien van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en veiligheid, die door buitenlandse investeerders moeten worden gerespecteerd. Ontwikkelingslanden houden de mogelijkheid bepaalde sectoren of regio's (tijdelijk) te ondersteunen of te beschermen, en kapitaalstromen te beheersen.
- T 5** De EU zet zich in voor grotere transparantie en democratisering van internationale organisaties als VN, WTO, IMF en Wereldbank.
- T 6** De EU onderwerpt haar beleid stelselmatig aan een *coherentietoets*, opdat de belangen van ontwikkelingslanden consequent bij elk besluit worden meegewogen. De Europese Commissie rapporteert jaar-

lijks over de naleving van de coherentieverplichting. Het EP nodigt vertegenwoordigers van regeringen en maatschappelijke groepen uit het Zuiden uit om commentaar te leveren op deze rapportages.

- T 7** Duurzame ontwikkeling impliceert de overdracht van milieugebruiksruimte naar het Zuiden. De EU gaat een voortrekkersrol vervullen bij het maken en aanscherpen van mondiale afspraken om klimaatverandering, milieuvulling, uitputting van grondstoffen en teloorgang van biodiversiteit tegen te gaan. Zij zet zich in voor controle-instrumenten en sanctiemechanismen bij deze verdragen. De EU geeft zelf het goede voorbeeld.
- T 8** Ontwikkelingssamenwerking wordt in de toekomst in toenemende mate betaald uit een VN-fonds dat wordt gevuld met de opbrengst van internationale belastingen op kapitaalverkeer en milieuvulling. De EU maakt het streven naar een dergelijk fonds tot een prioriteit voor de komende jaren.
- T 9** De lidstaten spreken in EU-verband een grotere inzet af voor vermindering van de schuldenlast van ontwikkelingslanden.
- T 10** Binnen het Verdrag van Lomé wordt de rol van de private sector en van maatschappelijke organisaties versterkt. Alle landen uit de groep van 48 armste landen kunnen tot de Lomé-samenwerking toetreden. De hulp die de EU in Lomé-kader biedt komt vooral aan deze 48 landen ten goede. Het Europees Ontwikkelingsfonds groeit mee met het aantal Lomé-deelnemers.
- T 11** De EU zet zich in voor versterking van de regionale samenwerking tussen landen in het Zuiden in plaats van ruimere toegang tot hun markten te bevechten. Handelsafspraken met de ACS-landen richten zich op handelsvoordelen voor deze landen die recht doen aan hun ontwikkelingspeil.

U Buitenlands beleid en veiligheid

- U 1** Het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) richt zich op versterking van de mondiale rechtsorde, waarborging van de mensenrechten en vermindering van spanningen tussen stater

wereldtoneel. Zij kiezen vaak voor een solo-strategie, ook al is die tot mislukken gedoemd. De kleinere lidstaten zien wel onder ogen dat de marges voor een zelfstandig buitenlands beleid steeds smaller worden. Juist binnen een Europees besluitvormingskader kunnen zij invloed terugwinnen. Maar hoewel deze landen hun veto-recht in de Raad van Ministers* zelf den durven inroepen, aarzelen ook zij om afscheid te nemen van het unanimitéitsbeginsel in het GBVB en een rol toe te kennen aan supranationale instellingen als de Europese Commissie* en het Europees Parlement.

Zolang deze illusies en aarzelingen bestaan valt de institutionele zwakte van de buitenlandpijler van de EU, die maximale speelruimte biedt aan belangentegenstellingen en uiteenlopende nationale strategieën, niet zomaar te verhelpen. Maar zeker bij de uitbreiding van het aantal lidstaten zullen de regeringen de stap moeten durven zetten naar een gecoördineerde besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid* van stemmen, onder

democratische controle. Zij dienen naast hun eigen geopolitieke lijnen een 'gezamenlijk telefoonnummer' te nemen, zodat de EU aanspreekbaar wordt voor de rest van de wereld. Politieke wil en gemeenschappelijke instituties moeten elkaar gaan versterken. Zo'n dynamiek heeft ook geleid tot de interne markt*.

Civiele macht

GroenLinks ziet voor de EU geen zelfstandige militaire rol weggelegd. Er zijn teveel buitenstaanders die zich bedreigd zouden voelen door een West-Europese defensiemacht. Dat geldt zeker nu het Verdrag van Amsterdam de toekomstige militaire taken van de EU ruim omschrijft, en verzuimt om daarbij de voorwaarde te stellen van een VN-mandaat. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)*, waarvan vrijwel alle Europese landen en de Verenigde Staten en Canada lid zijn, vormt het meest legitieme kader voor de bevordering van de veiligheid in Europa. Door de wederopstan-

ding van de NAVO* na het tijdperk van de Koude Oorlog heeft Europa helaas te weinig geïnvesteerd in de OVSE. Deze organisatie moet dringend worden versterkt en gestroomlijnd. Het buitenlands beleid van de EU kan dienstbaar zijn aan dat doel, als het zich in militair opzicht beperkt tot een gecoördineerd troepen-aanbod aan VN en OVSE ten behoeve van vredesmissies, humanitaire operaties en ingrijpen bij (dreigende) genocide.

Geweldloze instrumenten, op preventie gericht, dienen de kracht te vormen van het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU. Als zij haar economische macht verantwoord gebruikt en de prille politieke samenwerking uitbouwt, kan de EU met *early warning*, bemiddeling, economische hulp en gerichte embargo's een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen en oplossen van conflicten. Dat is niet alleen een zaak van overheden. Groepen uit de civiele samenleving* moeten een erkende rol kunnen spelen.

Her Verdrag van Amsterdam roept op tot samenwerking tussen de lidstaten op het gebied van bewapening. Een aantal lidstaten streeft naar een Europese wapenindustrie. Hun huidige defensiebedrijven overleven alleen dankzij subsidies en een weinig kieskeurige exportpolitiek. Het is zeer de vraag of een door fusies geconcentreerde Europese wapenindustrie het er beter van af zal brengen. Het in leven houden van deze sector blijft op gespannen voet staan met het streven naar een stringent Europees wapen-exportbeleid. Wanneer de tweede doelstelling bezwijkt onder druk van de eerste, wanneer de EU levert aan dubieuze regimes, doet zij afbreuk aan haar eigen streven naar conflict-preventie. Als de EU dan helpt om de brand te blussen, is het niet uitgesloten dat Europese blauwhelmen onder vuur komen te liggen van wapens *made in the EU*. De kosten in geld en mensenlevens van een Europese wapenindustrie zijn hoger dan de opbrengsten.

en volkeren. Handelsbelangen zijn daaraan ondergeschikt.

- U2** De Raad van Ministers gaat over tot besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid over het GBVB, uitgezonderd militaire kwesties. Voorwaarde daarbij is democratische controle door het EP.
- U3** De uitvoering van het GBVB wordt gecoördineerd door een Europees Commissaris. Zij neemt de plaats in van de Hoge Vertegenwoordiger* van de Raad en vormt het gezicht van de EU naar buiten toe. Zij legt verantwoording af aan het EP.
- U4** De Eenheid voor Beleidsplanning en Vroegtijdige Waarschuwing wordt verplaatst van de Raad naar de Commissie. Deze eenheid wordt transparanter en gaat samenwerken met niet-gouvernementele organisaties te velde.
- U5** De EU bepleit bij de VN dat de permanente zetel van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk in de Veiligheidsraad ter beschikking komt van de EU.
- U6** Militaire blokorganisaties vormen een verkeerd antwoord op de nieuwe Europese veiligheidsvraagstukken. Om een nieuwe deling van het continent te voorkomen, worden NAVO en West-Europese Unie (WEU)* zo snel mogelijk opgeheven. NAVO- en WEU-middelen die nuttig zijn voor VN- of OVSE-missies, zoals verbindingsmiddelen en snel inzetbare troepen, worden overgedragen aan deze organisaties. Er komt een initiatief tot internationale controle over militaire inlichtingenmiddelen zoals spionagesatellieten. De gegevens daarvan komen ter beschikking van VN en OVSE.
- U7** Er komt een Europese Veiligheidsraad die sturing geeft aan de OVSE en verantwoording aflegt aan de Parlementaire Assemblée. De OVSE krijgt meer middelen en grotere handelingsbevoegdheid in crisissituaties. De band tussen de EU en de WEU wordt vervangen door een verdragsmatige verplichting voor de EU tot ondersteuning van de OVSE.
- U8** De lidstaten van de EU doen een gecoördineerd aanbod voor vredesmacht aan VN en OVSE. Deze troepen zijn permanent beschikbaar en snel inzetbaar. Elke lidstaat legt zich toe op een beperkt aantal

militaire taken, bij voorkeur samen met andere landen in multinationale legereenheden.

- U9** De EU bevordert de betrokkenheid van groepen uit de civiele samenleving bij het voorkomen en oplossen van conflicten.
- U10** Er komt geen Europese wapenindustrie. Een bindende EU-wapenexportcode voorkomt dat lidstaten wapens leveren aan landen die mensenrechten schenden, in spanningsgebieden liggen, onvoldoende geld besteden aan de basisbehoeften van hun bevolking of weigeren mee te werken aan het VN-wapenregister. Alle wapentransacties worden openbaar.
- U11** De EU streeft naar een Europese kernwapenvrije zone in plaats van een Europese atoomban. Europa werkt niet mee aan een nieuwe legitimatie van de hier gestationeerde Amerikaanse kernwapens in het kader van een strategie tegen landen in de Derde Wereld. De Europese partners zetten Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk onder druk om tot verdere nucleaire ontwapening te komen.

Verklarende

Aznar-protocol

Officieel het 'Protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de EU*'. Dit aanhangsel bij het Verdrag van Amsterdam*, tot stand gekomen onder druk van de Spaanse premier Aznar, verplicht de EU-landen om asielverzoeken van onderdanen van andere lidstaten als *kennelijk ongegrond* te beschouwen. Een lidstaat die zo'n asielaanvraag wel in behandeling neemt moet de Raad van Ministers* op de hoogte stellen.

Civiele samenleving

Ook wel 'maatschappelijk middenveld' genoemd. Het geheel van zelfgekozen sociale verbanden, van speeltuinvereniging tot actiegroep, waarin mensen hun betrokkenheid bij anderen en bij de publieke zaak tot uitdrukking brengen. Dergelijke vormen van 'burgerschap' bevorderen de ontwikkeling van politieke voorkeuren en de actieve bemoeienis met de politieke besluitvorming. Een levendige civiele samenleving is een onmisbaar bestanddeel van de democratie.

Cyberspace

De virtuele wereld, opgebouwd uit bits en bytes, die is ontstaan uit de wereldwijde communicatie tussen computergebruikers. Fungeert als grenzenloze ontmoetingsruimte, informatieloket en marktplein.

Derde pijler

Door het Verdrag van Maastricht* werd de reeds bestaande samenwerking tussen de lidstaten op justitie- en politiegebied onder het dak van de EU* gebracht. In een aparte pijler, want de samenwerking bleef 'intergouvernementeel'. Dat betekent dat de macht bij de regeringen van de lidstaten ligt, die doorgaans bij unanimitie besluiten nemen in de Raad van Ministers*. De overige, meer 'bovennationale' Europese instellingen spelen een bescheiden rol in de derde pijler. Sinds het Verdrag van Amsterdam* het migratie- en asielbeleid heeft overgeheveld naar de eerste pijler* behelst de derde pijler hoofdzakelijk verdragen en verklaringen over criminaliteitsbestrijding.

Dubbelmandaat

Gelijktijdig lidmaatschap van het EP* en het nationale parlement. Komt met name bij Franse politici voor. Sommigen zijn daarnaast ook nog burgemeester. Leidt tot parlementair spijbelgedrag, omdat men nu eenmaal niet op twee of drie plaatsen tegelijk het mandaat van de kiezer kan uitoefenen.

Eerste pijler

De oorspronkelijke economische samenwerking binnen de Europese Gemeenschappen (EG). Verrweg de omvangrijkste pijler* van de EU*, waartoe onder meer ook het monetair, sociaal, landbouw- en milieubeleid behoren. Hier spelen 'bovennationale' instellingen een belangrijke rol, zoals de Europese Commissie*, het Europees Hof van Justitie* en – niet op alle terreinen – het EP*. Door het Verdrag van Amsterdam* zijn ook migratie- en asielbeleid (op halfslachtige wijze) 'vergemeenschappelijkt'.

Eigen-Middelenbesluit

Contributieregeling van de EU*. De afdrachten van de lidstaten aan Brussel bestaan uit douaneheffingen (10% mogen de lidstaten zelf houden), heffingen op landbouwproducten, 1% van de BTW-inkomsten en een bijdrage naar rato van het Bruto Nationaal Product. Herziening van de contributieregeling vergt

unanieme instemming van de 15 nationale regeringen en parlementen.

Eigen-Middelenplafond

Bovenlimiet van de Europese begroting, vastgelegd in het Eigen-Middelenbesluit*. De EU* mag niet meer uitgeven dan 1,27% van het gezamenlijke Bruto Nationaal Product van de lidstaten.

Encryptie

Versleutelen van digitale boodschappen of bestanden, opdat deze niet ingezien kunnen worden door onbevoegden. Van belang voor handhaving van het briefgeheim in cyberspace* en voor de beveiliging van bedrijfsgegevens.

EP = Europees Parlement

De volksvertegenwoordiging van de EU*. Wordt sinds 1979 iedere vijf jaar direct verkozen. Heeft 626 leden, waarvan de kiezers in Nederland er 31 mogen aanwijzen. Houdt per jaar twaalf weken zitting in Straatsburg en doet de rest van zijn werk in Brussel. Bezit minder macht dan de meeste nationale parlementen, maar krijgt tot nu toe wel bij iedere verdragswijziging meer wetgevende en controlerende bevoegdheden.

EU = Europese Unie

Deze naam voor de in de jaren '50 ingezette West-Europese samenwerking is ingevoerd met het Verdrag van Maastricht* in 1993. Daarvoor luidde de naam EG (Europese Gemeenschappen) en daarvoor EEG (Europese Economische Gemeenschap). De 15 lidstaten zijn: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Europees Hof van de Rechten van de Mens

Wie meent dat haar mensenrechten zijn aangetast door een van de lidstaten van de Raad van Europa* en bij de nationale rechter bot heeft gevangen, kan zich wenden tot dit gerechtshof in Straatsburg. De rechters toetsen de klacht aan het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens*. De lidstaten moeten zich houden aan hun uitspraken. Niet te verwarren met het Europees Hof van Justitie* van de EU*.

Europees Hof van Justitie

Het gerechtshof dat oordeelt bij conflicten over de uitleg van EU*-wetgeving. Bij twijfel zijn nationale rechters verplicht het Hof om een uitspraak te vragen. Telt 15 rechters, uit elke lidstaat een. Zetelt in Luxemburg. Het Hof is niet bevoegd in de tweede pijler* en heeft slechts beperkte rechtsmacht over de derde pijler*.

Europees Verdrag over de Rechten van de Mens

Heet voluit het 'Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden'. Afgekort EVRM. Gesloten in 1950 tussen de lidstaten van de Raad van Europa*. Legt onder meer het recht op vrije meningsuiting, op privacy en op een eerlijk proces vast. Het EVRM vormt een belangrijke waarborg voor deze grondrechten omdat de nationale rechter het gedrag van overheden eraan mag toetsen en omdat klagers in beroep kunnen gaan bij het Europees Hof van de Rechten van de Mens*.

Europese Centrale Bank

Voert sinds 1 januari 1999 vanuit Frankfurt het monetair beleid voor de landen van de muntunie. Hoofddoel is te voorkomen dat de Euro aan inflatie onderhevig raakt. President is de Nederlander Duisenberg. De presidenten van de centrale banken van de Euro-landen zitten in de Raad van Bestuur. De ECB geeft uitleg over haar beleid in het EP*, maar mag van geen enkele Europese instelling of lidstaat instructies aannemen.

Europese Commissie

Dagelijks bestuur van de EU*, gevestigd in Brussel. Telt 20 leden, twee uit elke grote lidstaat, een uit elke kleinere lidstaat. Voorzitter is de Luxemburger Santer. Van den Broek is de Nederlandse Commissaris. De Eurocommissarissen geven leiding aan circa 15.000 ambtenaren (minder dan het aantal ambtenaren van de stad Amsterdam). De Commissie is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid in de eerste pijler* en heeft het recht om nieuwe wetgeving voor te stellen. Besluiten daarover neemt echter de Raad van Ministers*, in sommige gevallen samen met het EP*. Commissie en Raad samen zou je de Europese 'regering' kunnen noemen. De Commissie legt verantwoording af aan het EP.

Europese Sociale Dialoog

Overleg tussen de vakbonds- en werkgeverskoepels in de EU*. De Europese Commissie* is verplicht hen te raadplegen over beleidsvoorstellen op sociaal terrein. Overeenkomsten tussen de 'sociale partners' kunnen door de Raad van Ministers* tot wet worden verheven. De Sociale Dialoog produceert echter zelden concrete resultaten, met name omdat men aan werkgerechtigden vindt dat sociale wetgeving een nationale zaak zou moeten zijn.

Federalisering

Overheveling van bevoegdheden van nationaal naar Europees niveau, met name naar de eerste pijler*. Bij deze 'vergemeenschappelijking' staan nationale regeringen en parlementen een deel van hun macht af aan bovennationale EU*-instellingen. Voortgezette federalisering leidt tot een bondsstaat, een 'Verenigde Staten van Europa'.

Gekwalificeerde meerderheid

Extra zware meerderheid, ongeveer tweederde. Iedere lidstaat heeft een aantal stemmen in de Raad van Ministers* (variërend van 2 voor Luxemburg tot 10 voor Duitsland). Afhankelijk van het beleidsterrein moet de Raad soms bij unanimitie beslissen, soms bij gekwalificeerde meerderheid. Voordeel van gekwalificeerde meerderheid is dat een veto van een lidstaat niet alles verlamt.

Globalisering

Containerbegrip voor diverse vormen van internationale vervlechting. Bezit onder meer een technologische dimensie (in cyberspace* wordt iedereen wereldreiziger), een economische dimensie (de wereld wordt één grote markt) en een politieke dimensie (de wereld wordt een dorp).

Harmonisatie

Gelijktrekken van uiteenlopende nationale regelgeving. Vaak wordt deze daarbij vervangen door Europese regels. Het EU*-verdrag schrijft, met name bij sociale en milieumaatregelen, harmonisatie in opwaartse richting voor, en biedt individuele landen vaak ruimte

woordenlijst

om daarboven uit te gaan. Toch dwingt harmonisatie soms lidstaten een stapje terug te doen. Tegenover dat nadeel staat het voordeel dat een groep achterblijvers omhoog getrokken wordt.

Hoge Vertegenwoordiger

De secretaris-generaal (hoogste ambtenaar) van de Raad van Ministers* wordt door het Verdrag van Amsterdam* gepromoveerd tot 'Hoge Vertegenwoordiger voor het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid'. Het gezicht van de EU* naar buiten toe, althans volgens sommige lidstaten. Andere lidstaten willen dat de Europese Commissie* of de regering die het halfjaarlijkse voorzitterschap bekleedt namens de EU spreekt. Competitiestrijd ligt in het verschiet. Het is dan ook de vraag of de Hoge Vertegenwoordiger meer 'gemeenschappelijkheid' kan scheppen in de tweede pijler*.

Interne markt

Ambitieuus project, gestart in 1985, om van de EU* een ruimte zonder binnengrenzen te maken, waarin goederen, diensten, kapitaal en personen vrijelijk kunnen circuleren. Het wegnemen van handelsbelemmeringen vergde harmonisatie* van honderden nationale regels. Eind 1992 werd de interne markt voltooid verklaard, hoewel met name het vrij verkeer van personen slechts gedeeltelijk verwezenlijkt is.

Medebeslissingsrecht

Bevoegdheid van het EP* om samen met de Raad van Ministers* wetten te maken. Beide instellingen hebben een vetorecht, dus moeten zij met elkaar onderhandelen als zij het oneens zijn. De medebeslissings- ofwel codificatieprocedure werd ingevoerd door het Verdrag van Maastricht* en gold hoofdzakelijk voor wetten op het terrein van de interne markt*. Het Verdrag van Amsterdam* breidt het medebeslissingsrecht uit naar andere beleidsterreinen in de eerste pijler*, zoals delen van het sociaal en milieubeleid.

Multilateraal investeringsverdrag

Een internationaal verdrag dat de rechten en plichten van buitenlandse investeerders vastlegt. Een dergelijk verdrag zou bedrijven die in het buitenland investeren moeten beschermen tegen onteigening, maar hen tegelijk moeten verplichten om nationale en internationale regels op sociaal en milieugebied te respecteren. Een (eerste) poging van de rijke landen om onderling zo'n verdrag te sluiten mislukte in 1997, dankzij protest van talloze NGO's* en van het EP*. Die vonden dat het Multilateraal Akkoord inzake Investerings (MAI) de multinationals teveel rechten toekende en te weinig plichten oplegde.

NAVO = Noord-Atlantische Verdragsorganisatie

Veiligheids- en defensie-organisatie met een eigen commandostructuur en veel middelen. Opgericht in 1949. Heeft 16 leden: VS, Canada, Turkije en de meeste West-Europese landen. Polen, Tsjechië en Hongarije treden binnenkort toe. Andere Midden- en Oost-Europese landen hebben een partnerschaps-overeenkomst met de NAVO, maar mogen voorlopig geen lid worden.

NGO = Niet-Gouvernementele Organisatie

Een organisatie die niet tot de overheid behoort maar zich wel met de politiek bemoeit. Vakbonden en werkgeversorganisaties, vrouwenlobby's en milieugroepen, het zijn allemaal NGO's. Zij vormen een belangrijk onderdeel van de civiele samenleving*.

OVSE = Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa

Organisatie waarvan alle Europese landen, Canada en de VS lid zijn. Bemoeit zich met de veiligheid in Europa en humanitaire kwesties. Doet veel aan conflictpreventie in Oost-Europa. De OVSE heeft weinig midskracht en middelen.

Pendolino-trein

Hoge-snelheidstrein die geen kaarsrecht spoortraject nodig heeft omdat de wagons meehangen in bochten. Italiaanse vinding.

Pijler

De samenwerking in de EU* is in drieën opgedeeld: de Europese Gemeenschappen (eerste pijler*), het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (tweede pijler*) en de justitie- en politieverwerking (derde pijler*). De pijlerstructuur werd door het Verdrag van Maastricht* geschapen, omdat een aantal lidstaten de externe en interne veiligheid wel in de EU wilden onderbrengen, maar huiverden voor de bindende regels en bovennationale instellingen van de eerste pijler.

Quaestor

Parlementariër die als penningmeester/beheerder van het EP* optreedt. Er zijn er vijf van. Uit dank voor hun verkiezing in dit erebaantje sparen de huidige quaestoren kosten noch moeite om de Europarlementariërs in de watten te leggen.

Raad van Europa

Organisatie die de Europese samenwerking op juridisch, cultureel, economisch en sociaal terrein bevordert. Opgericht in 1949, gevestigd in Straatsburg. Anders dan de EU* bezit de Raad van Europa geen bovennationale bevoegdheden. De afspraken die het Comité van Ministers maakt worden vastgelegd in verdragen die door nationale parlementen moeten worden goedgekeurd. Belangrijkste verdrag is het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens*. Op dit moment zijn 40 landen lid, waaronder alle EU-landen. De EU zelf is geen lid.

Raad van Ministers

Machtigste instelling van de EU*. Neemt alle belangrijke besluiten, achter gesloten deuren. Daarmee moeilijk controleerbaar voor nationale parlementen. Op sommige terreinen moet de Raad wel het medebeslissingsrecht* van het EP* velen. De samenstelling van de Raad verschilt al naar gelang het onderwerp. Gaat het over milieu, dan zitten de 15 Pronken uit de lidstaten om de tafel. De Raad vergadert meestal in Brussel, soms in Luxemburg. Niet te verwarren met de halfjaarlijkse Europese Raad (ook wel Eurotop genoemd), waar de regeringsleiders van de lidstaten de grote lijnen uitzetten en ruzies beslechten.

Renseignering

Het informeren van de fiscus in de lidstaat waar een kapitaalbezitter belastingplichtig is over alle door hem/haar genoten inkomsten in een andere lidstaat. Van belang voor het bestrijden van belastingontduiking.

Strategische milieu-effectenrapportage

Het in kaart brengen van de gevolgen voor het milieu van een heel beleidsplan. Daarmee toon je effecten die buiten beeld blijven wanneer je alleen afzonderlijke projecten aan een milieu-effectenrapportage (MER) onderwerpt. Als de EU* over haar plan voor de aanleg van Trans-Europese Netwerken een strategische MER zou maken, zou blijken dat alle nieuwe snelwegen samen tot zoveel extra autoverkeer leiden, dat de doelstelling om de Europese kooldioxide-uitstoot te verminderen danig in de knel komt.

Tweede pijler

Het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid van de lidstaten, waarover de regeringen sinds het Verdrag van Maastricht* binnen het kader van de EU* overleg voeren. Heeft nog nauwelijks tot eensgezinder Europees optreden naar buiten toe geleid, mede omdat elke lidstaat een vetorecht bezit.

Verdrag van Amsterdam

Meest recente wijziging van de afspraken tussen de lidstaten over de bevoegdheden, instellingen en besluitvormingsprocedures van de EU*. Gesloten tijdens de Top van Amsterdam in juni 1997 ter vervanging van het Verdrag van Maastricht*. 'Amsterdam' hevelt onder meer het migratie- en asielbeleid over van de derde pijler* naar de eerste pijler*, brengt de Schengen-afspraken over afschaffing van binnengrenscontroles en verscherping van buitengrenscontroles onder in de EU, introduceert een (vrijblijvend) Europees werkgelegenheidsbeleid, breidt het medebeslissingsrecht* van het EP* uit maar formaliseert tevens zijn status van reizend circus tussen Brussel en Straatsburg. Het Verdrag zal naar verwachting begin 1999 in werking treden, tenzij een van de nationale parlementen het durft af te keuren.

Verdrag van Maastricht

Officieel: Verdrag betreffende de Europese Unie*. Gesloten tijdens de Top van Maastricht in 1991, in werking sinds 1993. Zette de muntunie in de steigers, maar bracht niet de 'politieke unie' waarover lang onderhandeld was. Wel riep 'Maastricht' de tweede pijler* en de derde pijler* in het leven, het Unieburgerschap, een protocol over sociaal beleid en het medebeslissingsrecht* van het EP*.

WEU = West-Europese Unie

Veiligheids- en defensie-organisatie. Heeft vanaf 1955 tot het Verdrag van Maastricht* voornamelijk een slapend bestaan geleid. Is in dat Verdrag genoemd als defensiepoot van de EU*. Of die er ooit komt is zeer de vraag. De WEU is tevens de beoogde Europese pijler binnen de NAVO*, die vredesoperaties zou kunnen uitvoeren wanneer de Amerikanen niet meedoen. De WEU heeft geen eigen troepen en beperkte middelen. Lid zijn 10 EU-landen; veel andere Europese landen hebben de status van partner of waarnemer.

Voorstellen tot wijziging van het huishoudelijk reglement

Toelichting

Het is soms nodig eerder vastgelegde regels te veranderen omdat ze niet (meer) voldoen of omdat de uitvoering ervan problemen oplevert. Vanuit die achtergrond stelt het partijbestuur voor om het huishoudelijk reglement op vijf punten te wijzigen. Deze wijzigingsvoorstellen kunnen desgewenst worden geamendeerd.

Wijzigingsvoorstellen

1. Samenstelling Dagelijks Bestuur (artikel 86)

Huidige tekst:

"De leden van het dagelijks bestuur worden in functie gekozen, en wel in de volgende functies:

- voorzitter;
- vice-voorzitter;
- secretaris;
- penningmeester;
- secretaris publiciteit."

Wijzigingsvoorstel: artikel 86 herformuleren als volgt:

"Het dagelijks bestuur wordt gevormd door de voorzitter, de secretaris, de penningmeester, de internationaal secretaris en de secretaris publiciteit. Zij worden in functie gekozen. Ter vervanging van de voorzitter kiest het Congres vervolgens één van de vier overige leden van het dagelijks bestuur tevens tot vice-voorzitter."

Motivering:

In het dagelijks bestuur komen regelmatig internationale zaken aan de orde. Voor een efficiënte afstemming is het dan ook zeer wenselijk dat de internationaal secretaris deel uitmaakt van het DB. Uitbreiding van het DB met een zesde lid verdient vanwege de omvang van het totale partijbestuur (15 leden) geen aanbeveling. Daarom wordt voorgesteld de functie van vice-voorzitter te combineren met één van de andere DB-functies (uiteraard met uitzondering van het voorzitterschap).

2. Taakverdeling partijbestuur (artikelen 87 en 38 lid 2)

Huidige tekst van artikel 87:

"De overige bestuursleden worden niet in functie gekozen. Het partijbestuur bepaalt in onderling overleg de verdere taakverdeling en wel zodanig dat de volgende terreinen in ieder geval tot de verantwoordelijkheid van één of meer bestuursleden behoren:

- buitenland, EU, vredesvraagstukken;
- milieu;
- sociaal-economische vraagstukken;
- feminisme;
- migranten;
- ondersteuning raads- en Statenwerk, partijopbouw.

Het partijbestuur doet over zijn taakverdeling mededeling aan de partijraad."

Wijzigingsvoorstel: artikel 87 herformuleren als volgt:

"De overige bestuursleden worden niet

in functie gekozen. Het partijbestuur bepaalt in onderling overleg de verdere taakverdeling en doet daarvan mededeling aan de partijraad."

Huidige tekst van artikel 38 lid 2:

Deze tekst draagt de kandidatencommissie voor de verkiezing van het partijbestuur het volgende op: "zij legt het Congres een lijst voor met aanbevolen kandidaten voor de overige plaatsen in het partijbestuur, waarbij rekening is gehouden met de uitvoering van het bestuursbeleid op de in artikel 87 genoemde terreinen."

De wijziging van artikel 87 maakt dus ook hier een wijziging nodig.

Wijzigingsvoorstel: artikel 38 lid 2 herformuleren als volgt:

"zij legt het Congres een lijst voor met aanbevolen kandidaten voor de overige plaatsen in het partijbestuur, waarbij rekening is gehouden met de uitvoering van het bestuursbeleid op alle terreinen die tot de verantwoordelijkheid van het partijbestuur behoren."

Motivering:

De bepaling over de taakverdeling binnen het partijbestuur is al jarenlang sterk verouderd. Nu het voorstel onder 1 m.b.t. de internationaal secretaris wordt gedaan en om ook in de toekomst flexibel te kunnen blijven opereren, wordt voorgesteld de opsomming van beleidsterreinen uit het reglement weg te laten.

3. Tijdschema Provinciale Statenverkiezingen (artikel 59)

Huidige tekst:

"Ter voorbereiding van de samenstelling van de kandidatenlijst geldt het volgende tijdschema:

1. Uiterlijk vijf maanden voor de ledenvergadering roept het provinciaal bestuur de leden in de provincie op kandidaten te stellen voor het lidmaatschap van Provinciale Staten.

2. Tot uiterlijk vier maanden voor de ledenvergadering kunnen de leden uit de provincie schriftelijk en ondertekend namen van kandidaten indienen bij het provinciaal bestuur.

3. Tot uiterlijk drie maanden voor de ledenvergadering hebben de gestelde kandidaten gelegenheid bij het provinciaal bestuur hun bereidverklaringsformulier in te dienen. Een kandidaat die niet reageert of de genoemde termijn overschrijdt wordt geacht niet te hebben bewilligd.

4. Uiterlijk één maand voor de ledenvergadering worden de gegevens van de kandidaten, eventueel aangevuld met een advies van het provinciaal bestuur, schriftelijk voorgelegd aan alle in de provincie woonachtige leden.

De provinciale ledenvergadering kan besluiten ter uitvoering van de onder 1 t/m 4 genoemde bepalingen een kandidatencommissie te benoemen."

Wijzigingsvoorstel: artikel 59 herformuleren als volgt:

1. Uiterlijk zeven maanden voor de ledenvergadering roept het provinciaal bestuur de leden in de provincie op kandidaten te stellen voor het lidmaatschap van Provinciale Staten.

2. Tot uiterlijk drie maanden voor de ledenvergadering kunnen de leden uit de provincie schriftelijk en ondertekend namen van kandidaten indienen bij het provinciaal bestuur.

3. Tot uiterlijk twee maanden voor de ledenvergadering hebben de gestelde kandidaten gelegenheid bij het provinciaal bestuur hun bereidverklaringsformulier in te dienen. Een kandidaat die niet reageert of de genoemde termijn overschrijdt wordt geacht niet te hebben bewilligd.

4. Uiterlijk tien dagen voor de ledenvergadering worden de gegevens van de kandidaten, eventueel aangevuld met een advies van het provinciaal bestuur, schriftelijk voorgelegd aan alle in de provincie woonachtige leden.

De provinciale ledenvergadering kan besluiten ter uitvoering van de onder 1 t/m 4 genoemde bepalingen een kandidatencommissie te benoemen."

Motivering:

Het partijbestuur heeft in mei van dit jaar geconstateerd dat het tijdschema ter voorbereiding van de Provinciale Statenverkiezingen problemen oplevert, omdat de sluiting van de kandidaatstelling en de periode voor bewilling in de zomervakantie valt. Aan de provincies is na consultatie van de partijraad de ruimte geboden voor een planning die wél uitvoerbaar is. Het probleem zal zich zonder reglementswijziging blijven voordoen omdat er wettelijke termijnen in het geding zijn en moet dus reglementair worden opgelost. In 1997 is dat ook al gebeurd voor de gemeenteraadsverkiezingen.

4. Commissie van Beroep (artikel 10)

Huidige tekst:

"1. Amendementen op congresstukken worden door of namens het partijbestuur en het congrespresidium ingedeeld in de volgende categorieën:

- categorie 1: betreft amendementen die van ondergeschikte betekenis zijn, slechts kleine veranderingen voorstellen of zuiver redactioneel van aard zijn;
- categorie 2: betreft amendementen die wel op verschillen duiden, maar niet leiden tot herziening op hoofdpunten van het voorliggende congresstuk;
- categorie 3: betreft amendementen die beogen wezenlijke veranderingen aan te brengen in het voorliggende congresstuk.

2. Het Congres kiest telkens uit een door het partijbestuur samengestelde groslijst van kandidaten een categorie-beroepscommissie, bestaande uit drie leden, die geen lid zijn van het partijbestuur of van het congrespresidium.

3. Deze beroepscommissie heeft tot taak bij de voorbereiding van het eerstvolgende Congres uitspraken te doen over

aan haar voorgelegde bezwaren tegen de categorie-indeling van amendementen zoals bedoeld in lid 1 van dit artikel."

Wijzigingsvoorstel: Artikel 10 lid 2 herformuleren als volgt:

"Er is een categorie-beroepscommissie, bestaande uit drie leden, die geen lid zijn van het partijbestuur of van het congrespresidium. De leden van deze commissie worden gekozen door het Congres, op voordracht van het partijbestuur."

Motivering:

Sinds er in 1995 tot instelling van de Commissie van Beroep werd besloten, heeft ze nog nooit in actie hoeven te komen. Er is slechts in enkele gevallen bezwaar gemaakt tegen de categorie-indeling, en die bezwaren werden dan door het congrespresidium opgelost. Je kunt je dan ook afvragen of zo'n commissie wel moet blijven bestaan.

Bovendien schrijft het reglement momenteel een zware procedure voor: op elk Congres moet een schriftelijke stemming plaatsvinden, waarin drie mensen worden gekozen uit een groter aantal.

Het partijbestuur vindt dat er wel een beroepsmogelijkheid moet blijven bestaan, maar wil de samenstellingsprocedure vereenvoudigen. Daarvoor is dezelfde formule gekozen als die voor de geschillencommissie: verkiezing eenmaal per twee jaar en een maximale zittingsduur van zes jaar.

5. Publicatie ontwerp-congresstukken (artikel 8 lid 1 sub c)

Huidige tekst:

"uiterlijk achttien weken vóór het Congres worden de ontwerp-congresstukken in het ledenblad gepubliceerd of op andere wijze ter kennis van alle partijleden gebracht;"

Wijzigingsvoorstel: artikel 8 lid 1 sub c herformuleren als volgt:

"uiterlijk achttien weken vóór het Congres worden de ontwerp-congresstukken in het ledenblad gepubliceerd dan wel in verkorte vorm samengevat en aan partijleden op aanvraag integraal beschikbaar gesteld;"

Motivering: het partijbestuur stelt voor de verplichting tot integrale publicatie van alle ontwerp-congresstukken in te beperken. De materie die op een Congres aan de orde komt is immers vaak maar voor een deel van de leden interessant. Om ergernis bij leden én een aantal bomen te sparen, kan integrale publicatie beter facultatief worden gemaakt. Daarbij is het uitgangspunt dat het ontwerp-verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamer wél altijd wordt gepubliceerd, maar dat bij andere congresstukken kan worden gekozen voor het afdrucken van een samenvatting met de mogelijkheid voor leden om – gratis – de complete tekst toegestuurd te krijgen. Daarnaast wordt de integrale tekst ook altijd toegezonden aan de afdelingssecretarissen.

Colofon

Uitgave: partijbestuur GroenLinks
Postbus 8008
3503 RA Utrecht
tel. 030-2399900
fax 030-2300342
partijbureau@groenlinks.nl
www.groenlinks.nl

Oktober 1998

Vormgeving: Ruparo
Druk: Dijkman Offset

GRIP OP EUROPA
naar een democratische, sociale en duurzame Unie

ontwerp-verkiezingsprogramma
Europees Parlement 1999-2004

Foto omslag: Angelo Goedemondt, montage Ruparo